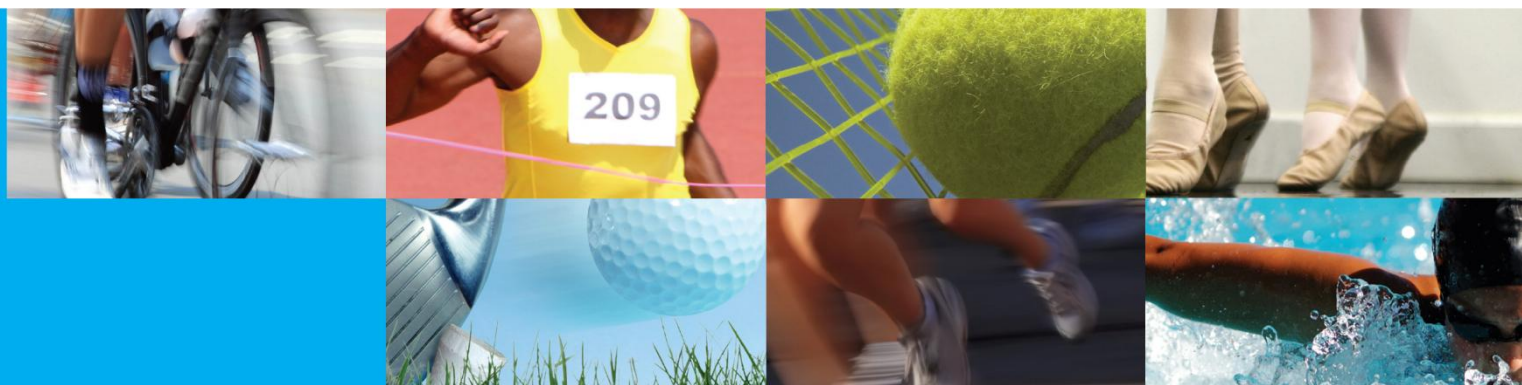

Verenigingsmonitor Haarlemmermeer 2014

Harold van der Werff

Janine van Kalmthout

David Romijn

Verenigingsmonitor Haarlemmermeer 2014

in opdracht van de gemeente Haarlemmermeer

Harold van der Werff
Janine van Kalmthout
David Romijn

Mulier Instituut
sociaal-wetenschappelijk sportonderzoek

*Postbus 85445 | 3508 AK Utrecht
Herculesplein 269 | 3584 AA Utrecht
+31 (0)30 721 02 20 | www.mulierinstituut.nl
info@mulierinstituut.nl | @mulierinstituut*

Inhoudsopgave

1.	Inleiding	7
1.1	Onderzoeksopzet	7
1.2	Analyse en rapportage	8
2.	Beleid en strategie	9
2.1	Beleidsplannen en speerpunten	9
2.2	Knelpunten	12
2.3	Accommodatie	13
2.4	Samenwerking	14
3.	Aanbod	17
3.1	Activiteiten	17
3.2	Nieuw aanbod	19
3.3	Projecten	20
3.4	Maatschappelijke bijdrage	21
4.	Leden	25
4.1	Aantal leden	25
4.2	Samenstelling ledenbestand	26
4.3	Aanwas en verloop	27
5.	Kader	31
5.1	Vrijwilligers	31
5.2	Technisch en bestuurlijk kader	32
6.	Financiën	37
7.	Vitaliteit en maatschappelijke functie	39
7.1	Vitaliteit	39
7.2	Maatschappelijke functie	41
7.3	Vitaliteit en maatschappelijke functie	43
8.	Samenvatting en conclusies	47
	Bijlage I Responsoverzicht	53
	Bijlage II Achtergrondkenmerken verenigingen	54

1. Inleiding

De gemeente Haarlemmermeer heeft zich ten doel gesteld de sportparticipatie de komende jaren geleidelijk te verhogen. Haarlemmermeer is zich bewust dat sport, naast dat het zorgt voor plezier en ontspanning, een bindend element is voor het maatschappelijk middenveld. Sportverenigingen hebben sinds jaar en dag een vaste positie in de maatschappij. Haarlemmermeer scoort met 39 procent sportdeelname in verenigingsverband boven het landelijk gemiddelde. De sportvereniging wordt binnen het lokale sportbeleid dan ook gezien als een van de belangrijkste partners.

Sportbeoefening bij een vereniging draagt bij aan een fitter en gezonder leven. Daarnaast zorgt de sportvereniging voor binding tussen mensen, kunnen haar leden zich ontplooien via vrijwilligerswerk en brengen de trainingen/wedstrijden sporters en toeschouwers letterlijk in beweging! De positie van de sportvereniging is echter aan verandering onderhevig. Onder druk van veranderende behoeften, een kostenbewustere overheid en een afnemende bereidheid tot vrijwilligerswerk wordt de sportvereniging gedwongen na te denken over haar rol en deze te heroverwegen. Sportverenigingen krijgen een nog nadrukkelijker rol in de maatschappij. Zo worden steeds meer verantwoordelijkheden bij sportverenigingen neergelegd.

De gemeente en de sportverenigingen in Haarlemmermeer hebben een gezamenlijk doel: sporten! Dit is het vertrekpunt voor partnership. De gemeente voorziet grotendeels in de kosten van de sportvelden, de verenigingen steken tijd, geld en energie in het aanbieden van sport.

Alle sportverenigingen in Haarlemmermeer dragen bij aan een divers aanbod van sport in de gemeente. De gemeente Haarlemmermeer erkent en waardeert de diversiteit van sportverenigingen in haar gemeente. Zo kan er onderscheid gemaakt worden tussen verenigingen die traditioneel georganiseerd zijn en hun sport aanbieden, en sportverenigingen met een bredere (maatschappelijke) oriëntatie. Deze laatste zogenoemde “(maatschappelijk) actieve sportvereniging” kenmerkt zich door haar hedendaagse- en toekomstgerichte verenigingsbeleid. Deze vereniging is zich bewust van de interne organisatie, staat in contact met haar leden, maar heeft ook oog voor haar directe omgeving en maatschappelijke positie.

Om de verschillende posities en rollen van de sportverenigingen inzichtelijk te maken heeft de gemeente Haarlemmermeer een verenigingsmonitor uit laten voeren. De monitor levert inzicht in de organisatiekracht/vitaliteit (interne organisatie) van de sportverenigingen en de maatschappelijke functie (externe oriëntatie) die verenigingen willen en kunnen vervullen.

1.1 Onderzoeksopzet

De lokale verenigingsmonitor onder de sportverenigingen in Haarlemmermeer is gebaseerd op de landelijke verenigingsmonitor. In de lokale monitor is aandacht voor: het ledenbestand, de knelpunten van de vereniging, beleid, financiën, het (vrijwilligers)kader, accommodatie(s), en maatschappelijke thema's en activiteiten. Op basis van de verenigingsmonitor is het mogelijk om inzicht te krijgen in de vitaliteit en de maatschappelijke functie van de sportverenigingen in Haarlemmermeer. Daartoe zijn een vitaliteitsindex en de index voor maatschappelijke functie ontwikkeld. De indexen zijn in samenspraak met de gemeente samengesteld om ze beter aan te laten sluiten bij het beleid in de gemeente Haarlemmermeer.

Door de landelijke verenigingsmonitor als uitgangspunt te nemen, is het mogelijk om de situatie in Haarlemmermeer op bepaalde onderwerpen te vergelijken met de landelijke situatie. Het onderzoek is

uitgevoerd door het Mulier Instituut, instituut voor sociaal-wetenschappelijk sportonderzoek. Het Mulier Instituut voert ook de landelijke verenigingsmonitor uit bij een representatief verenigingspanel.

De vragenlijst is bij de verenigingen afgenomen in de vorm van een webenquête. De gemeente heeft in samenwerking met het Mulier Instituut 175 sportverenigingen in Haarlemmermeer uitgenodigd voor dit onderzoek. De dataverzameling vond plaats van 30 oktober tot en met 15 december 2014. Van 96 verenigingen zijn de resultaten geanalyseerd, een netto respons van 55 procent.

Op basis van gemeentelijke gegevens over omvang en het type sport van alle sportverenigingen in Haarlemmermeer, kan gesteld worden dat de onderzoeksgroep een acceptabele afspiegeling vormt van de totale groep verenigingen. Er is sprake van een lichte ondervertegenwoordiging van kleine verenigingen in de onderzoeksgroep en ten opzichte van grote verenigingen (bijlage I). Houd er bij het lezen van dit rapport rekening mee dat er naar verhouding iets meer grotere verenigingen dan kleine verenigingen hebben deelgenomen.

1.2 Analyse en rapportage

De verkregen resultaten zijn geanalyseerd en gepresenteerd in dit tabellenrapport. De tabellen zijn voorzien van toelichtingen. Niet alle verenigingen zijn in staat geweest om alle vragen uit de vragenlijst te beantwoorden. Ook waren bepaalde vragen niet op alle verenigingen van toepassing. In de tabellen wordt aangegeven hoeveel verenigingen de desbetreffende vraag hebben beantwoord (bijv. $n=96$). Deze aantallen kunnen per tabel variëren.

Verder zijn de gegevens in de tabellen uitgesplitst naar relevante onderscheidende kenmerken van de verenigingen. Het gaat hierbij om gegevens die van invloed zijn op het functioneren van de verenigingen. In dit rapport is onderscheid gemaakt naar grootte van de vereniging (klein ≤ 100 leden, middel 101-250 leden; groot > 250 leden), type sport (team, semi-individueel, individueel) en aard van de sport (binnen- of buitensport). In bijlage II staan de achtergrondkenmerken van de deelnemende verenigingen beschreven.

In de hoofdstukken 2 tot en met 6 presenteren we de resultaten over de onderwerpen beleid en strategie, aanbod, leden, kader en financiën. Hoofdstuk 7 beschrijft wat deze resultaten zeggen over de mate van vitaliteit van de sportverenigingen in Haarlemmermeer en over de mate waarin zij een maatschappelijke functie vervullen. Hoofdstuk 8 bevat de samenvatting en conclusies van het onderzoek.

2. Beleid en strategie

In dit hoofdstuk over het beleid en de strategie van de sportverenigingen in Haarlemmermeer gaat de aandacht uit naar beleidsplannen en speerpunten, knelpunten, accommodaties en samenwerking tussen verenigingen en andere organisaties. Daar waar dat mogelijk is vergelijken we de cijfers uit deze gemeente met de landelijke cijfers.

2.1 Beleidsplannen en speerpunten

Ruim de helft (53%) van de verenigingen geeft aan dat zij in de afgelopen vier jaar voornemens, doelstellingen of plannen met betrekking tot het functioneren van de vereniging op papier hebben gezet (tabel 2.1). Bij grote verenigingen is dit vaker het geval dan bij kleine. Het percentage verenigingen met beleidsplannen of geformuleerde doelstellingen is in Haarlemmermeer iets lager dan het landelijke cijfer. Landelijk heeft zestig procent van de verenigingen doelstellingen of plannen op papier gezet.

Tabel 2.1 Aanwezigheid beleidsplannen bij verenigingen in de afgelopen vier jaar (% verenigingen)

2014	Grootte			Soort sport			Aard van de sport	
Totaal	Klein	Middel	Groot	Team	Semi-individueel	Individueel	Binnensport	Buitensport
n=96	n=36	n=23	n=37	n=28	n=34	n=23	n=61	n=35
53	39	48	70	64	44	43	44	58

Als een vereniging in de afgelopen vier jaar voornemens, doelstellingen of plannen op papier heeft gezet, dan had dit vooral betrekking op sporttechnische zaken (55%), werving en behoud vrijwilligers/verenigingskader (53%), ledenwerving en/of ledenbehoud (47%), financiën (43%), sportiviteit en respect & veilig sportklimaat (39%), het activiteiten aanbod (35%), jeugd (35%) en de sfeer/cultuur op en van de vereniging (33%). Aan specifieke doelgroepen (8%), sportmedische zaken (6%), samenwerking met onderwijs (6%) en het opzetten van aanvullende diensten worden minder aandacht besteed (figuur 2.1).

Landelijk zijn werving en behoud vrijwilligers/verenigingskader, ledenwerving en/of ledenbehoud, sporttechnische zaken en financiën de belangrijkste onderwerpen in beleidsplannen. Deze onderwerpen worden ook in Haarlemmermeer het meest genoemd door verenigingen.

Figuur 2.1 Onderwerpen die worden behandeld in beleidsplannen (% verenigingen met beleidsplannen; n=51)

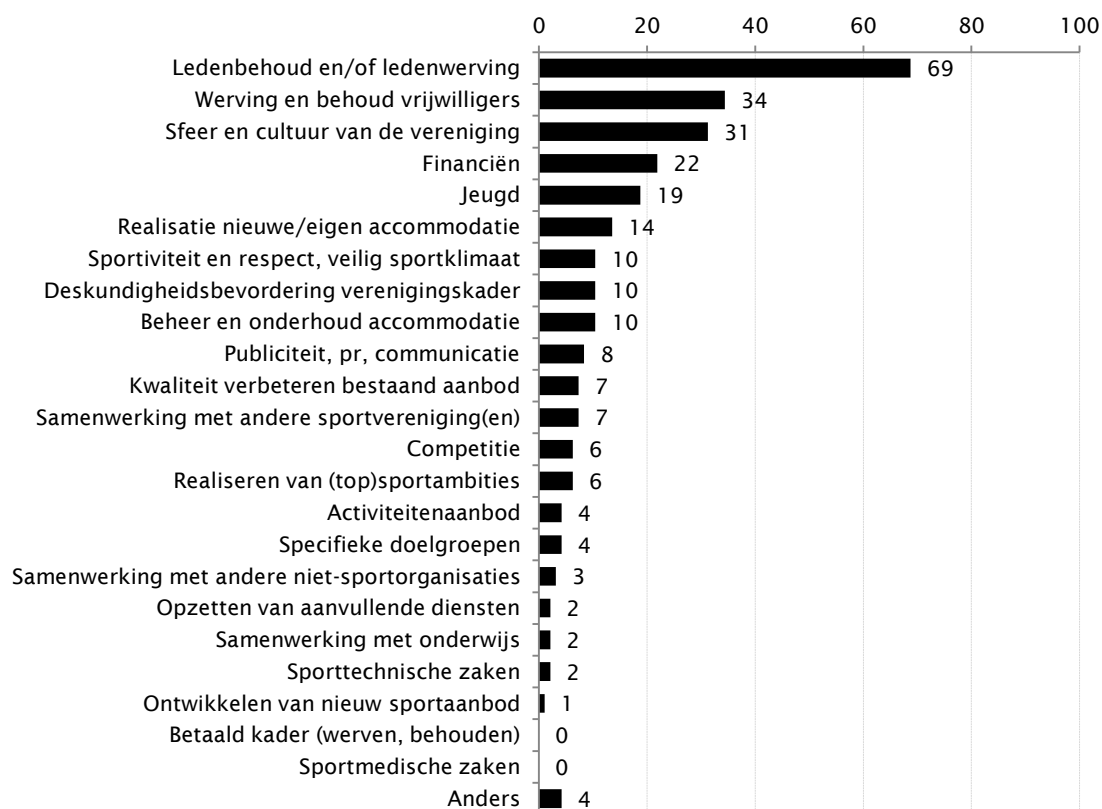

De verenigingen in Haarlemmermeer is gevraagd naar de drie belangrijkste aandachtspunten in hun beleid voor het komende jaar. Elke vereniging noemt ten minste één speerpunt. Twee derde (69%) van alle verenigingen geeft aan dat het bestuur het komende jaar vooral gaat inzetten op ledenbehoud en -werving (figuur 2.2). Voor een derde staan werving en behoud van vrijwilligers (34%) en sfeer op/ cultuur van de vereniging (31%) hoog op de agenda. Bijna een kwart benoemt financiën als speerpunt. Dit zijn ook landelijk de aandachtspunten van verenigingen voor de korte termijn. Betaald kader en sportmedische zaken zijn voor geen enkele vereniging een prioriteit.

De belangrijkste speerpunten voor de korte termijn zijn ook vastgelegd in plannen voor de lange termijn. Sporttechnische zaken is een onderwerp dat bij de meeste verenigingen in beleidsplannen aandacht krijgt maar voor de korte termijn geen aandachtspunt vormt.

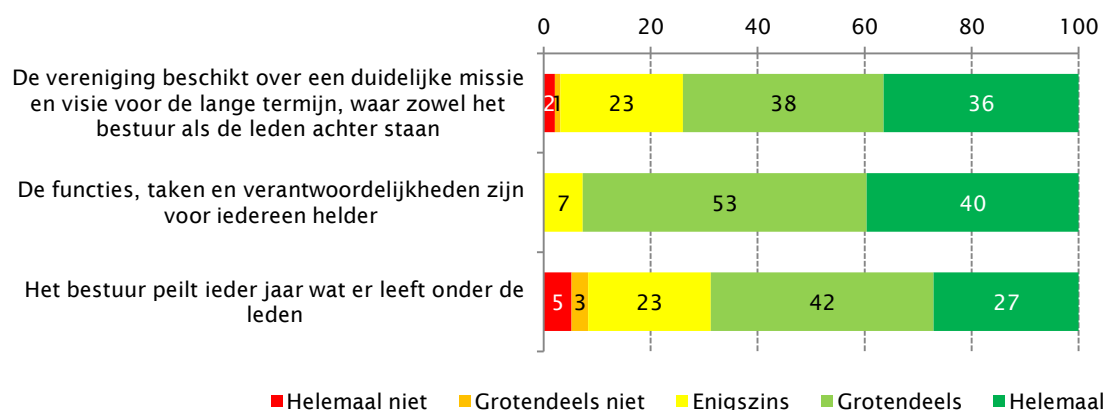
Verenigingen stemmen het beleid voor de korte en lange termijn af op de knelpunten die zij ervaren (zie paragraaf 2.2).

Figuur 2.2 Speerpunten van beleid waar het bestuur zich het komende jaar voor inzet, (% verenigingen; n=96)

Bij drie kwart van de verenigingen (74%) beschikt de vereniging over een duidelijke missie en visie voor de lange termijn, waar zowel het bestuur als de leden achter staan (figuur 2.3). Dat is iets hoger dan landelijk, waar drie vijfde van de verenigingen beschikt over een duidelijk visie. Een zeer kleine minderheid (3%) heeft geen missie en visie voor de lange termijn. Verder komt naar voren dat bij bijna alle verenigingen de functies, taken en verantwoordelijkheden voor iedereen helder zijn. Bij twee derde van de verenigingen (69%) peilt het bestuur ieder jaar wat er leeft onder de leden. Bij acht procent wordt dat niet gedaan. Dit is ook hoger dan landelijk, waar de helft van de verenigingsbesturen jaarlijks peilt wat er leeft onder de leden.

Figuur 2.3 Bestuur en strategie (n=96)

Bij 83 procent van de kleine verenigingen is er een door alle partijen gedragen missie. Bij middelgrote verenigingen is dat 61 procent. Bij verenigingen voor individuele sporten (87%) komt het meer voor dat het bestuur jaarlijks peilt wat er leeft onder de leden dan onder verenigingen voor teamsporten (61%).

2.2 Knelpunten

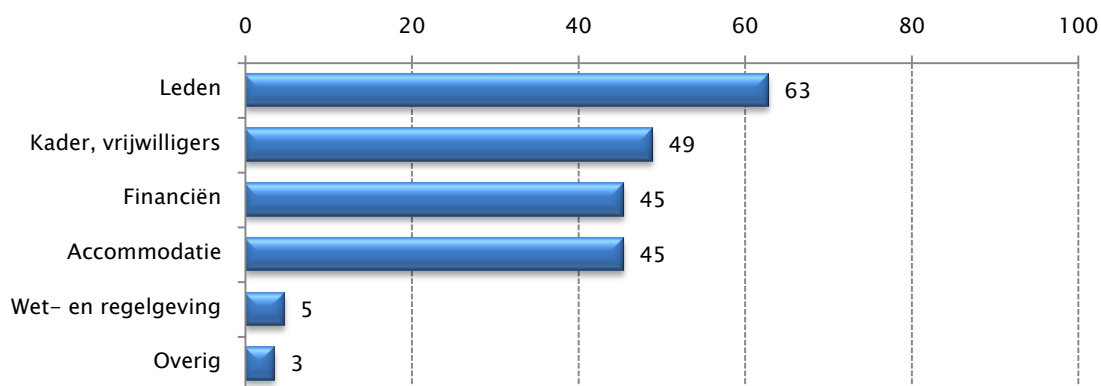
Negentig procent van de verenigingen ervaart een of meer knelpunten (tabel 2.2). Daarbij zijn er geen verschillen naar omvang van de vereniging, soort sport of aard van de sport.

Tabel 2.2 Knelpunten (% verenigingen)

Totaal n=86	Grootte			Soort sport			Aard van de sport	
	Klein n=29	Middel n=21	Groot n=36	Team n=27	Semi-individueel n=30	Individueel n=19	Binnensport n=34	Buitensport n=41
90	81	91	97	96	88	83	87	91

Aan de verenigingen met knelpunten is gevraagd de knelpunten te verbijzonderen (figuur 2.4). Bijna twee derde van de verenigingen met knelpunten ervaart deze op het gebied van leden (werving en -behoud). Dit betreft met name een geringe aanwas van leden (18x), behoud van leden en teams (14x) en een dalend ledental (12x). Daarnaast heeft de helft een probleem als het gaat om kader (beschikbaarheid, geschiktheid, behoud). Het vinden van geschikte bestuursleden en vrijwilligers (10x) en problemen rond de organisatie en uitvoering van taken (10x) worden dan het meest genoemd. Verder ervaart bijna de helft van de verenigingen met knelpunten financiële knelpunten (45%) en evenveel verenigingen hebben knelpunten met betrekking tot de accommodatie(s). Bij financiën maken verenigingen zich met name zorgen over gebrek aan sponsors (10x) en het sluitend houden van de begroting (10x). Bij accommodatie noemen verenigingen vooral knelpunten ten aanzien van onderhoud en kwaliteit, ruimtegebrek en capaciteit (13x). Slechts een klein deel ervaart knelpunten op het gebied van wet- en regelgeving (5%), dan gaat het met name om drank- en horecawet en regelgeving van de bond. Bij overige knelpunten noemen verenigingen: evenementen, vernieuwing sportaanbod en wangedrag van oudere jongeren bij wedstrijden.

Figuur 2.4 Door verenigingen ervaren knelpunten (% verenigingen met knelpunten, n=86)

2.3 Accommodatie

Ruim de helft van de sportverenigingen (59%) beschikt over een eigen accommodatie, vier procent beschikt over een accommodatie maar deelt de voorzieningen met een of meer andere verenigingen en een derde (36%) heeft geen eigen accommodatie (tabel 2.3). Het zijn met name grote verenigingen, verenigingen voor teamsporten en buitensportverenigingen die beschikken over een eigen accommodatie.

Tabel 2.3 Beschikking over een eigen accommodatie (% verenigingen)

	Grootte				Soort sport			Aard van de sport	
	Totaal	Klein	Middel	Groot	Team	Semi-individueel	Individueel	Binnensport	Buitensport
	n=96	n=36	n=23	n=37	n=28	n=34	n=23	n=39	n=45
Eigen accommodatie	59	36	48	89	79	44	57	26	89
Min of meer	4	8	4			3	13	5	4
Geen eigen accommodatie	36	56	48	11	21	53	30	69	7

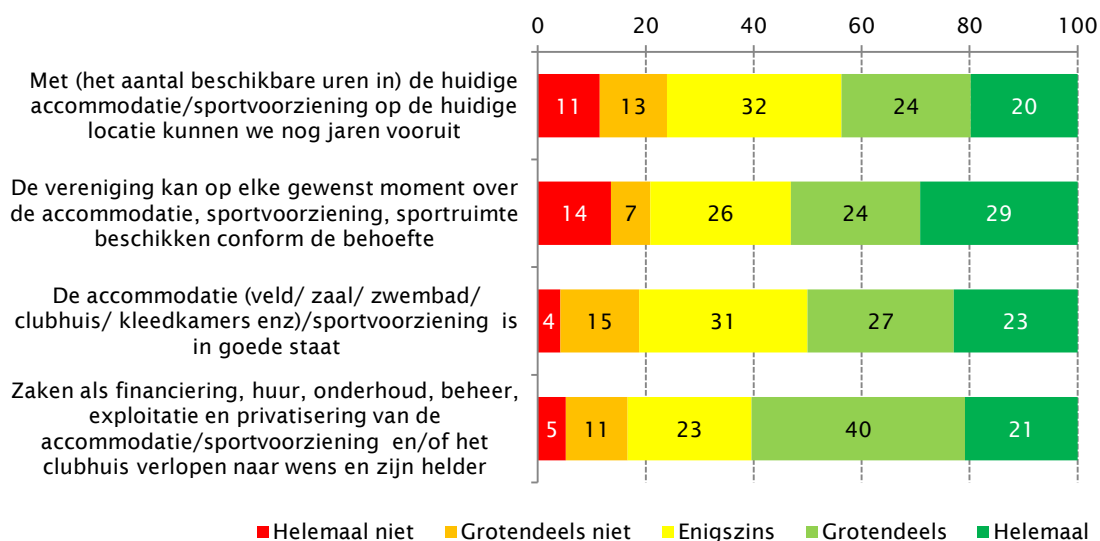
De helft van de verenigingen in Haarlemmermeer heeft een eigen kantine, een klein deel deelt die met een of meer andere verenigingen en bijna de helft heeft er geen (tabel 2.4). Vooral grote verenigingen, teamsport- en buitensportverenigingen en verenigingen met een eigen accommodatie (niet in tabel) beschikken over een eigen kantine. Dat laatste is min of meer vanzelfsprekend, omdat een kantine doorgaans deel uitmaakt van een eigen sportaccommodatie.

Tabel 2.4 Beschikking over een eigen kantine (% verenigingen)

	Grootte				Soort sport			Aard van de sport	
	Totaal	Klein	Middel	Groot	Team	Semi-individueel	Individueel	Binnensport	Buitensport
	n=96	n=36	n=23	n=37	n=28	n=34	n=23	n=39	n=45
Eigen kantine	50	22	48	78	68	38	43	18	78
Min of meer	5	11	4		4	6	9	5	7
Geen eigen kantine	45	67	48	22	29	56	48	77	16

Minder dan de helft van de verenigingen (44%) kan met (het aantal beschikbare uren in) de huidige accommodatie/sportvoorziening op de huidige locatie nog jaren vooruit. Bij een kwart (24%) is dit niet het geval (figuur 2.5). Verder kan ruim de helft van de verenigingen (53%) op elke gewenst moment over de accommodatie, sportvoorziening, sportruimte beschikken. 21 procent heeft die mogelijkheid niet (altijd). Bij de helft van de verenigingen (50%) verkeert de accommodatie in goede staat. Bij 19 procent voldoet de eigen accommodatie niet aan de kwaliteitseisen. Bij zestig procent verlopen zaken als financiering, huur, onderhoud, beheer, exploitatie en privatisering van de sportvoorziening en/of het clubhuis naar wens en zijn helder. Bij een op de zes verenigingen (17%) is dat niet het geval.

Figuur 2.5 Accommodaties

58 procent van de kleine verenigingen zegt nog jaren vooruit te kunnen met (het aantal beschikbare uren in) de huidige accommodatie. Onder middelgrote (43%) en grote verenigingen (30%) is dat beduidend minder het geval. Als het gaat om het kunnen beschikken op elk gewenst moment over de sportaccommodatie zijn grote verenigingen (70%) positiever dan middelgrote verenigingen (43%), buitensportverenigingen (78%) positiever dan binnensportverenigingen (26%) en verenigingen met een eigen accommodatie (75%) positiever dan verenigingen zonder (14%).

2.4 Samenwerking

In Haarlemmermeer werkt 89 procent van de verenigingen met een of meer partners samen (tabel 2.5). Dit is vergelijkbaar met landelijke cijfers waar 90 procent van de verenigingen samenwerkt. Onder de buitensportverenigingen zijn er meer verenigingen die samenwerken dan onder binnensportverenigingen.

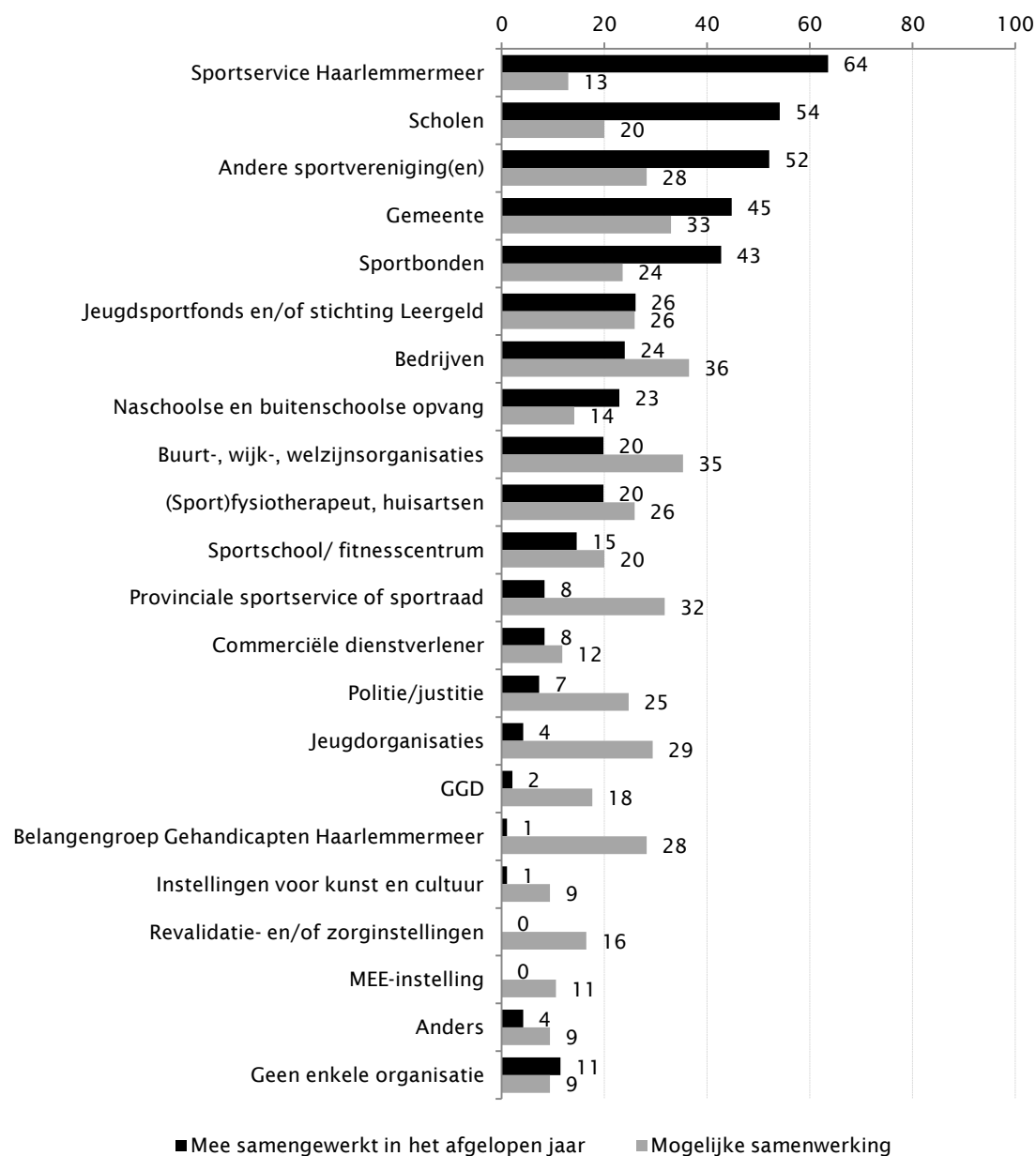
Tabel 2.5 Samenwerking met een of meer instanties (% verenigingen)

	Grootte				Soort sport			Aard van de sport	
	Totaal	Klein	Middel	Groot	Team	Semi-individueel	Individueel	Binnensport	Buitensport
	n=96	n=36	n=23	n=37	n=28	n=34	n=23	n=39	n=45
Samengewerkt	89	78	87	100	93	76	96	74	98

De meest genoemde samenwerkingspartners zijn Sportservice Haarlemmermeer (64%), scholen (54%), andere sportvereniging(en) (52%), gemeente (45%) en sportbonden (43%). Met jeugdorganisaties, de GGD, Belangengroep Gehandicapten Haarlemmermeer (BGH), instellingen voor kunst en cultuur, revalidatie- en/of zorginstellingen en MEE-instelling wordt niet of nauwelijks samengewerkt. Er wordt in Haarlemmermeer beduidend meer samengewerkt met de sportservice in vergelijking met het landelijke beeld. Landelijk zijn de gemeente, andere sportverenigingen en het onderwijs de drie

belangrijkste samenwerkingspartners van verenigingen, gevolgd door sportbonden, buurt-, wijk-, welzijnsorganisaties, lokale sportraad en sportservice.

Figuur 2.6 Samenwerkingspartners (% verenigingen)

Aan de verenigingen die niet met een bepaalde organisatie hebben samengewerkt, is gevraagd of zij mogelijk wel in de toekomst met die organisatie zouden willen samenwerken. Bedrijven, buurt-, wijk-, welzijnsorganisaties, gemeente, provinciale sportservice of sportraad worden door ongeveer een derde van de verenigingen genoemd als mogelijke partner. Ongeveer een kwart denkt aan jeugdorganisaties, andere sportvereniging(en), Belangengroep Gehandicapten Haarlemmermeer, jeugdsportfonds en/of stichting Leergeld, (sport)fysiotherapeut, huisartsen, politie/justitie of een sportbond als potentiële samenwerkingspartner.

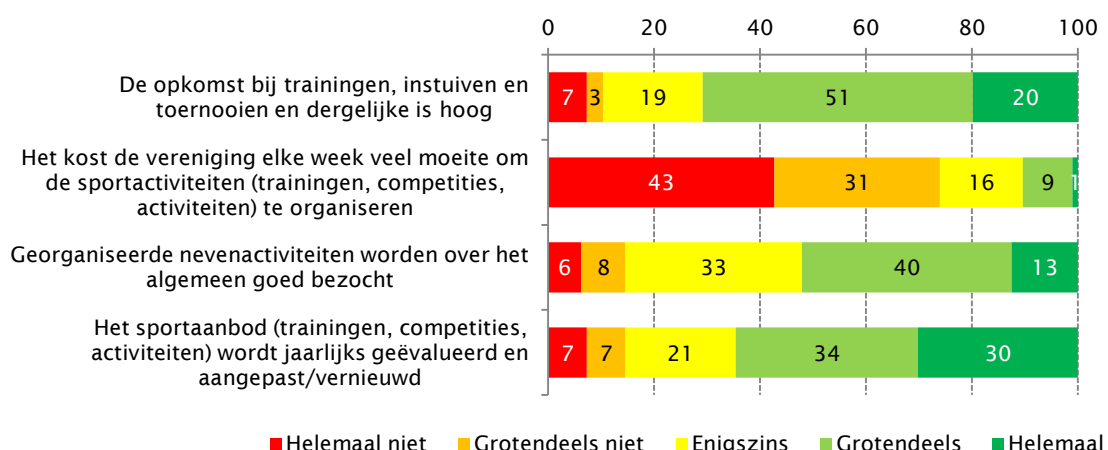
3. Aanbod

In dit hoofdstuk beschrijven we de reguliere activiteiten, innovatie, projecten en een maatschappelijke bijdrage van verenigingen aan de lokale omgeving.

3.1 Activiteiten

Bij bijna drie kwart van de verenigingen in Haarlemmermeer (71%) is de opkomst bij trainingen, instuiven, toernooien en vergelijkbare activiteiten goed. Bij tien procent is dat aanzienlijk lastiger (figuur 3.1). Driekwart (74%) heeft geen moeite om de reguliere sportactiviteiten te organiseren. Bij tien procent is dat wel een punt. Verder worden bij de helft van de verenigingen (52%) georganiseerde nevenactiviteiten over het algemeen goed bezocht. Bij vijftien procent is de belangstelling voor nevenactiviteiten aanzienlijk lager. Bij twee derde van de verenigingen (65%) wordt het sportaanbod elk jaar geëvalueerd en aangepast of vernieuwd. Vijftien procent besteedt daar geen of weinig tijd aan.

Figuur 3.1 Reguliere sportactiviteiten en nevenactiviteiten

Bij 89 procent van de grote verenigingen is de opkomst bij trainingen etc. hoog. Onder middelgrote (52%) en kleine verenigingen (64%) is de opkomst minder hoog. Verder komt naar voren dat verenigingen zonder een eigen accommodatie (86%) veel minder moeite hebben om sportactiviteiten te organiseren dan verenigingen met een eigen accommodatie (67%). Bij de laatstgenoemde verenigingen (70% versus 54%) wordt wel meer het sportaanbod geëvalueerd en aangepast.

81 procent van de verenigingen verzorgt naast het reguliere sportaanbod nevenactiviteiten voor de eigen leden (tabel 3.1). Dat komt vaker voor bij middelgrote en grote verenigingen, verenigingen voor teamsporten en verenigingen voor buitensporten.

Bij drie kwart van de verenigingen worden (ook) nevenactiviteiten voor niet-leden aangeboden. Deze activiteiten worden vaker aangeboden bij grote verenigingen, teamsportverenigingen en buitensportverenigingen.

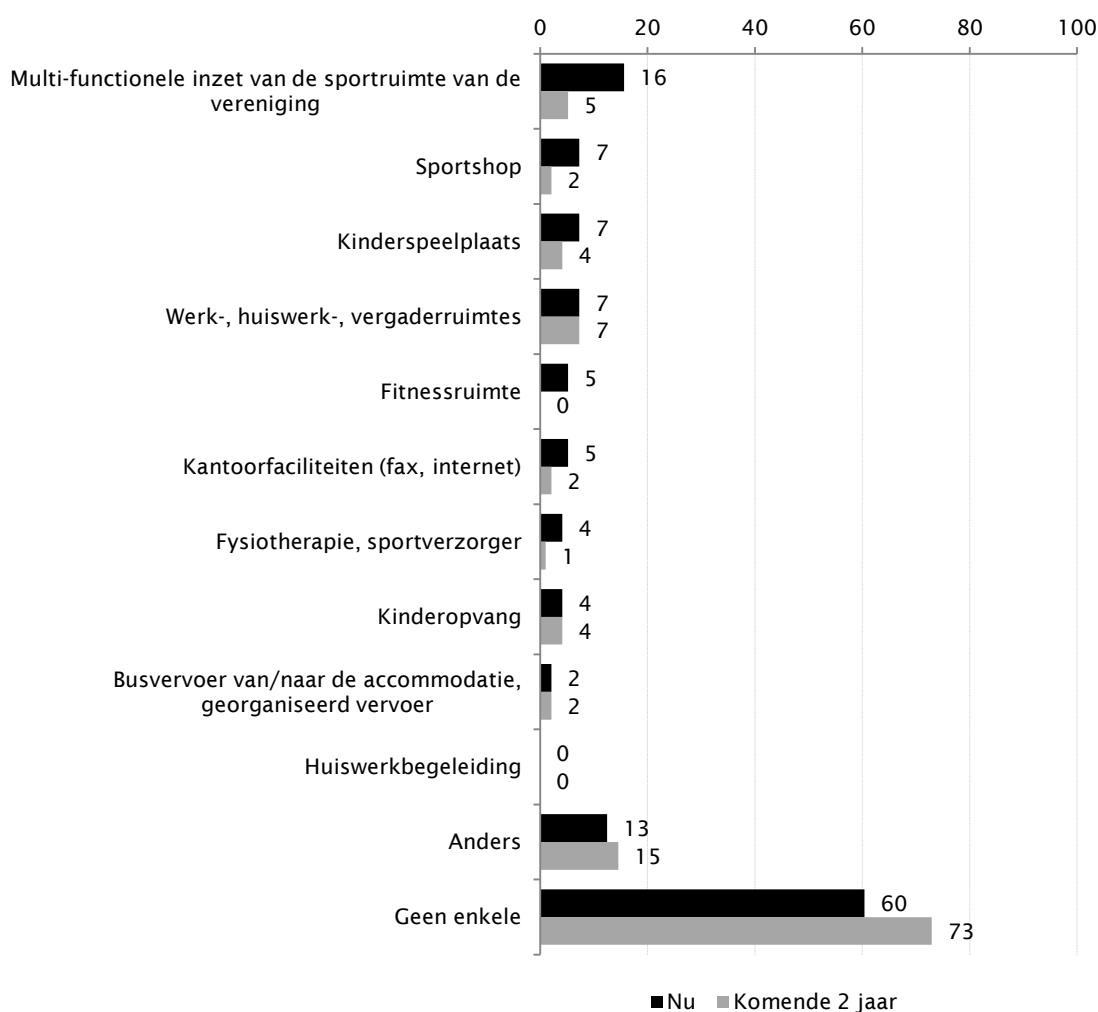
Tabel 3.1 Nevenactiviteiten voor leden en niet-leden (% verenigingen)

	Grootte				Soort sport			Aard van de sport	
	Totaal	Klein	Middel	Groot	Team	Semi-individueel	Individueel	Binnen-sport	Buiten-sport
	n=96	n=36	n=23	n=37	n=28	n=34	n=23	n=39	n=45
Nevenactiviteiten voor leden	81	64	96	89	93	76	70	69	89
Nevenactiviteiten voor niet-leden	74	53	78	92	96	53	74	59	84

Op dit moment biedt 40 procent van de verenigingen naast het reguliere sportaanbod ook andere faciliteiten en voorzieningen aan voor leden en niet leden. Dit betreft bijvoorbeeld een sportshop, een kinderspeelplaats of werk-, huiswerk-, vergaderruimtes. De verenigingen noemen een multifunctionele inzet van de sportruimte van de vereniging hier het meest (figuur 3.2).

Ook is gevraagd welke faciliteiten de verenigingen de komende twee jaar willen aanbieden. Drie kwart zegt de komende twee jaar geen extra faciliteiten en voorzieningen aan te bieden. Geen van de voorgelegde faciliteiten en voorzieningen springt er echt uit als toekomstig aanbod.

Figuur 3.2 Faciliteiten en voorzieningen, nu en in de komende twee jaar

3.2 Nieuw aanbod

Van alle verenigingen geeft 58 procent aan actief bezig te zijn met het introduceren van nieuwe sport- en spelactiviteiten voor de eigen leden (tabel 3.2), 62 procent doet dat (ook) voor nieuwe of potentiële leden en 30 procent voor specifieke doelgroepen. Verder werkt 51 procent aan het flexibiliseren van lidmaatschapsvormen en contributievormen.

Grote verenigingen zijn veel actiever dan kleine verenigingen in het introduceren van nieuw aanbod, al zijn ze dan nog steeds beperkt actief. Kleine verenigingen zien het introduceren van nieuw aanbod vaak als niet van toepassing voor hen.

Tabel 3.2 Uitbreiding verenigingsactiviteiten (% verenigingen)

		Grootte			
		Totaal n=96	Klein n=36	Middel n=23	Groot n=37
Hoe actief is de vereniging bezig met het introduceren van nieuwe sport- en spelactiviteiten voor de eigen leden?	Niet actief	27	36	35	14
	Beperkt actief	42	19	43	62
	Zeer actief	16	17	13	16
	N.v.t.	16	28	9	8
Hoe actief is de vereniging bezig met het introduceren van nieuwe sport- en spelactiviteiten voor nieuwe/potentiële leden?	Niet actief	22	19	39	14
	Beperkt actief	42	31	35	57
	Zeer actief	20	19	17	22
	N.v.t.	17	31	9	8
Hoe actief is de vereniging bezig met het introduceren van nieuwe sport- en spelactiviteiten voor specifieke doelgroepen?	Niet actief	49	39	65	49
	Beperkt actief	18	17	13	22
	Zeer actief	13	8	9	19
	N.v.t.	21	36	13	11
Hoe actief is uw vereniging met het flexibiliseren van lidmaatschapsvormen en contributievormen?	Niet actief	33	22	43	38
	Beperkt actief	39	36	35	43
	Zeer actief	13	11	17	11
	N.v.t.	16	31	4	8

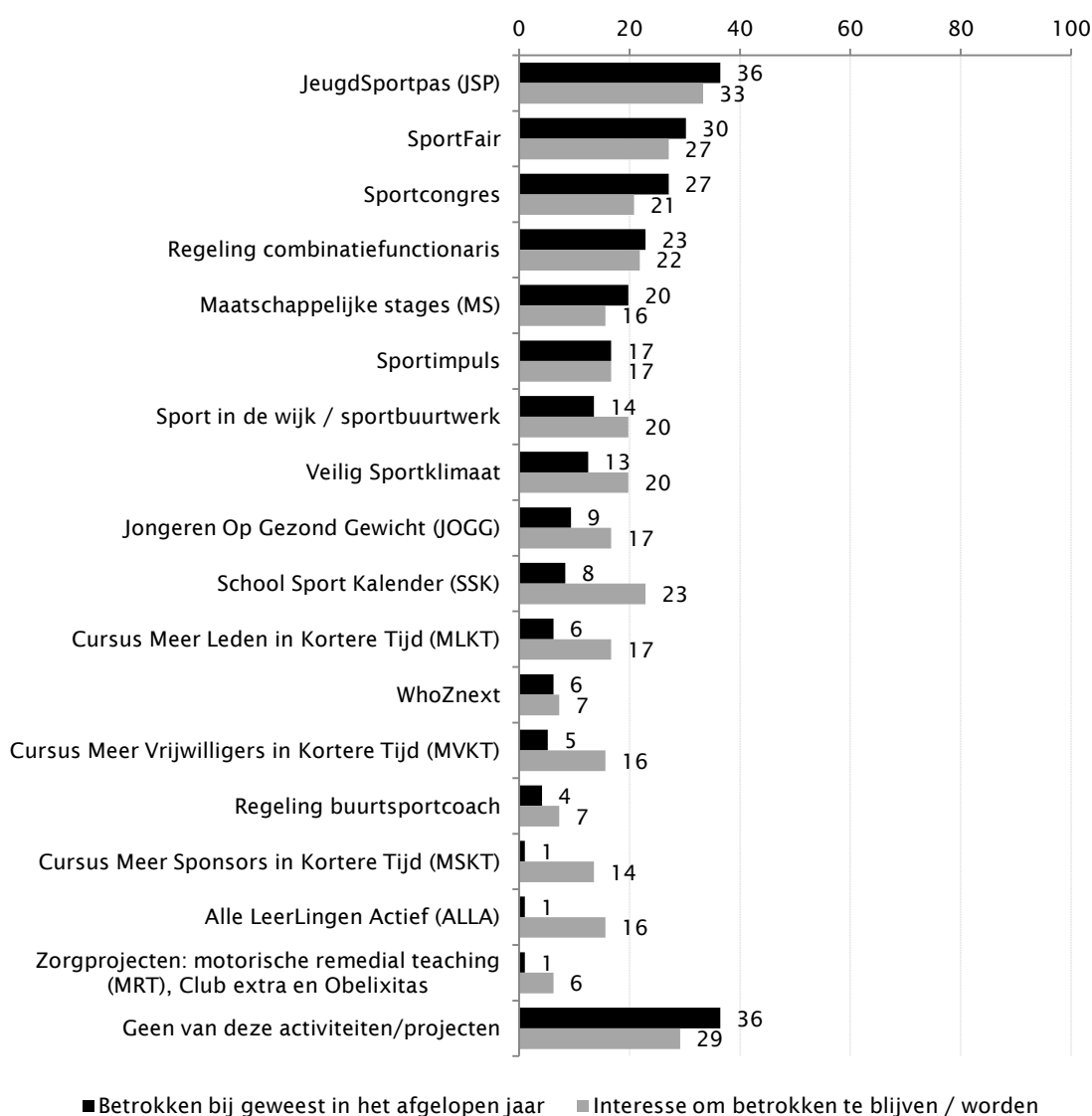
In vergelijking met het landelijk beeld zijn de verenigingen in Haarlemmermeer actiever in het introduceren van nieuwe sport- en spelaanbod zowel voor eigen leden en potentiële leden, en actiever in het flexibiliseren van contributievormen.

3.3 Projecten

Twee derde van de sportverenigingen in Haarlemmermeer is het afgelopen jaar betrokken geweest bij een of meer projecten gericht op het meer laten bewegen van de bewoners (figuur 3.3). De meest genoemde projecten zijn JeugdSportpas (JSP, 36%), SportFair (30%), het sportcongres (27%), de regeling combinatiefunctionaris (23%) en maatschappelijke stages (MS, 20%).

71 procent van de verenigingen wil volgend jaar bij een of meer projecten betrokken blijven en/of worden. Met name de toenemende belangstelling voor de School Sport Kalender, de Cursus Meer Leden in Kortere Tijd, de Cursus Meer Vrijwilligers in Kortere Tijd (MVKT), de Cursus Meer Sponsors in Kortere Tijd (MSKT) en Alle LeerLingen Actief (ALLA) valt op.

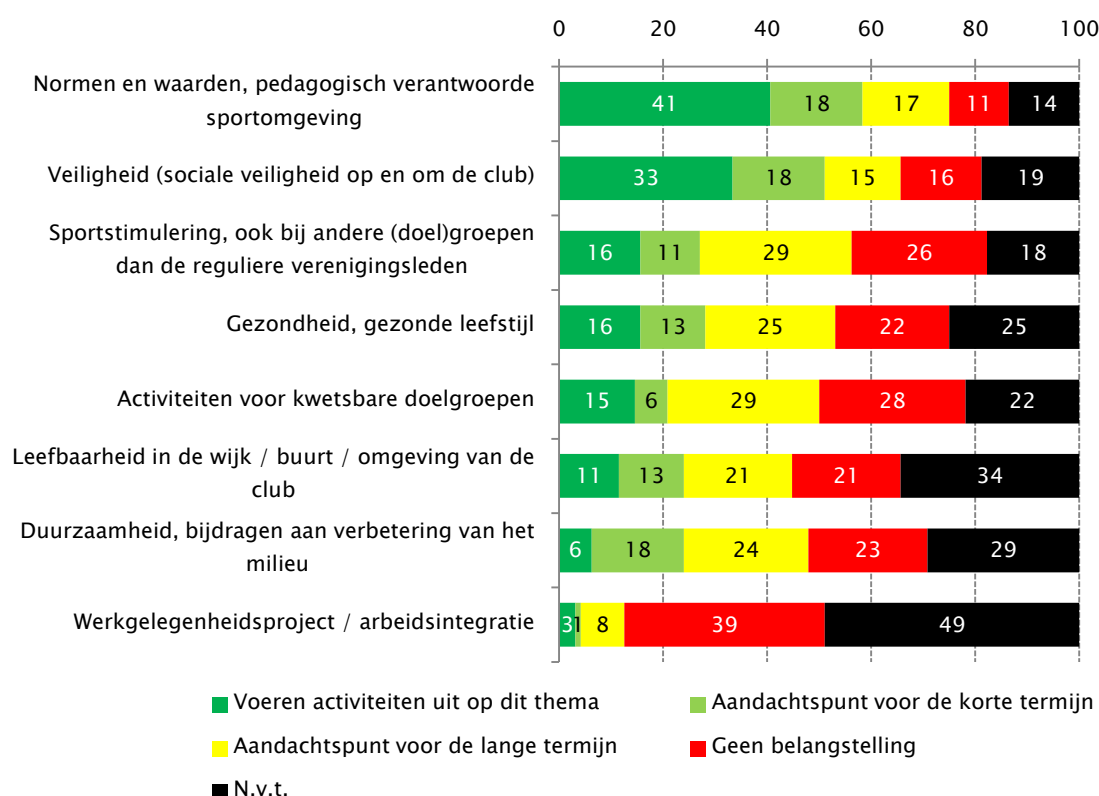
Figuur 3.3 Projecten gericht op het meer laten bewegen van bewoners (n=96)

3.4 Maatschappelijke bijdrage

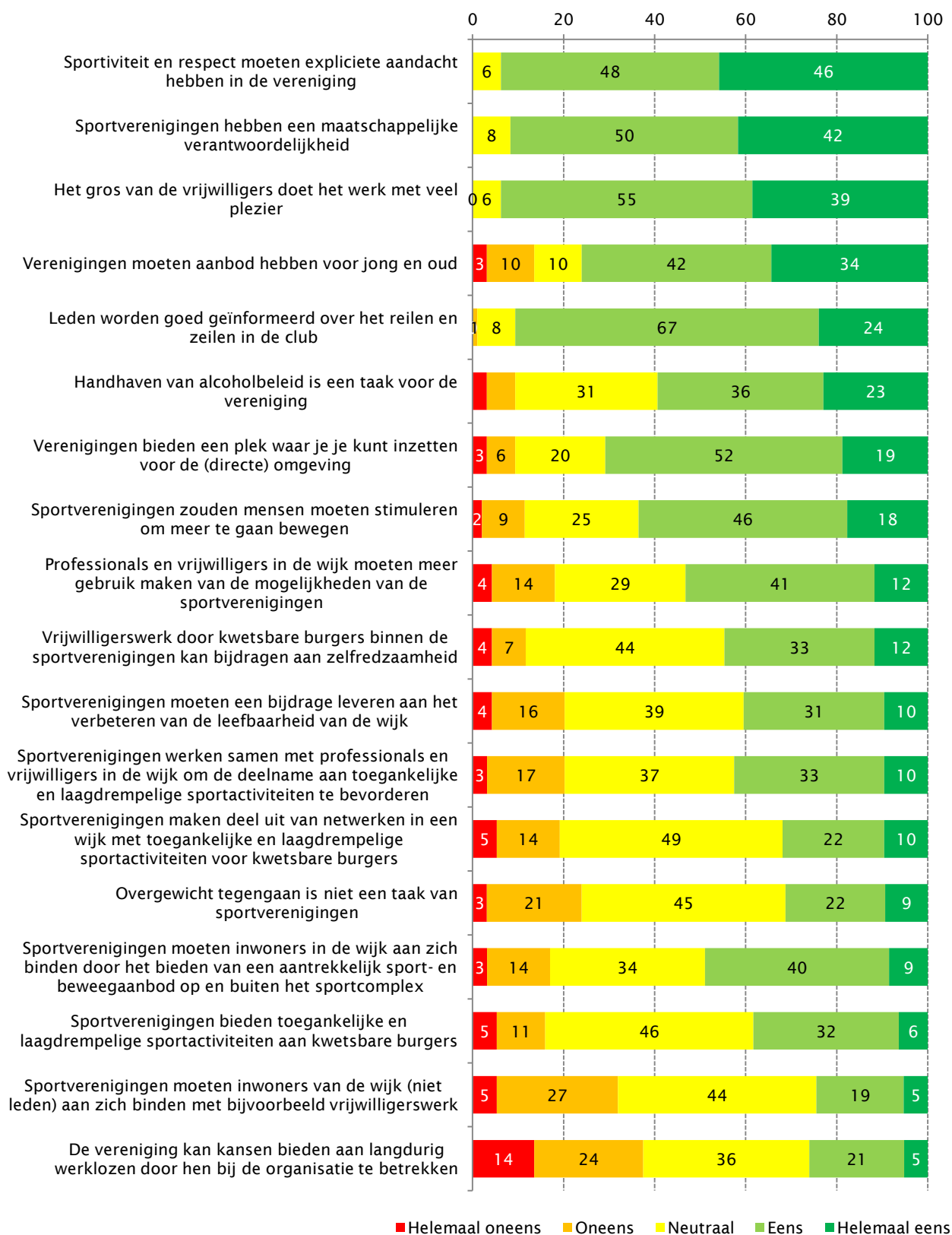
Het reguliere aanbod van verenigingen is gericht op leden en potentiële leden. Echter, tegenwoordig wordt van verenigingen meer en meer verwacht dat zij bijdragen aan het realiseren van lokale beleidsdoelstellingen op het gebied van onder andere participatie en integratie, gezondheid, milieu en duurzaamheid, en veiligheid. 41 procent van de verenigingen in Haarlemmermeer voert activiteiten uit op het thema normen en waarden en pedagogisch verantwoorde sportomgeving (figuur 3.4). Een derde (33%) is actief op het thema veiligheid. Verenigingen hebben weinig belangstelling voor het thema werkgelegenheid/arbeidsintegratie.

Figuur 3.4 Maatschappelijke bijdrage (% verenigingen, n=96)

Daarnaast zijn er aan de verenigingen verschillende stellingen betreffende maatschappelijke participatie voorgelegd. De meeste verenigingsbestuurders zijn van mening dat verenigingen een maatschappelijke verantwoordelijkheid hebben (figuur 3.5). Dit is iets hoger dan het landelijk cijfer waar 85 procent van de verenigingen het eens was met deze stelling. Tot die maatschappelijke verantwoordelijkheid behoort in ieder geval sportiviteit en respect en het hebben van aanbod voor jong en oud. Dan zijn veel bestuurders nog van mening dat verenigingen een plek bieden waar je je in kunt zetten voor de directe omgeving en dat sportverenigingen mensen zouden moeten stimuleren om meer te gaan bewegen.

Figuur 3.5 Meningen over maatschappelijke participatie door verenigingen (% verenigingen, n=96)

Wat andere maatschappelijke verantwoordelijkheden betreft zijn de bestuurders verdeeld of die ook tot de taken van een sportvereniging behoren. Dit zijn vaak ook thema's die wat verder af staan van de kerntaak van een sportvereniging, namelijk het organiseren van sportaanbod voor (potentiële) leden. Bijdragen aan leefbaarheid van de wijk, toegankelijkheid en vrijwilligerswerk voor kwetsbare burgers of kansen voor langdurig werklozen zijn thema's waar een kleiner deel van de verenigingsbestuurders van mening is dat dat iets is voor hun vereniging.

Bij de meeste stellingen zijn de verschillen naar omvang niet significant. Bij drie stellingen zijn grote verenigingen opvallend meer sociaal bewogen. Dat betreft het bieden van kansen aan langdurig werklozen door hen bij de organisatie te betrekken (41%), het hebben van aanbod voor jong en oud (89%) en het bieden van een plek waar je je kunt inzetten voor de (directe) omgeving (84%). Bij kleine verenigingen is dat respectievelijk 19 procent, 64 procent en nogmaals 64 procent.

Verder valt op dat bij deze drie vragen en bij de vraag of het handhaven van alcoholbeleid een taak is voor de vereniging, buitensportverenigingen meer maatschappelijk bewogen zijn dan binnensportverenigingen en verenigingen met een eigen accommodatie meer dan verenigingen zonder een eigen accommodatie. Ook zijn verenigingen met een eigen accommodatie meer dan verenigingen zonder een eigen accommodatie maatschappelijk bewogen als het gaat om: samenwerking tussen sportverenigingen en professionals en vrijwilligers in de wijk om de deelname aan toegankelijke en laagdrempelige sportactiviteiten voor jong en oud te bevorderen (52% versus 24%); de vraag of sportverenigingen inwoners van de wijk (niet leden) aan zich moeten binden met bijvoorbeeld vrijwilligerswerk (33% versus 9%) en de mate waarin men vindt dat sportverenigingen deel uitmaken van netwerken in een wijk met toegankelijke en laagdrempelige sportactiviteiten voor kwetsbare burgers (43% versus 12%). Hieruit blijkt duidelijk dat het wel of niet hebben van een eigen accommodatie een aanzienlijke invloed heeft op de mogelijkheden om maatschappelijk actief te willen én kunnen zijn.

4. Leden

In het vierde hoofdstuk gaan we in op het aantal leden en de samenstelling van het ledenbestand. Verder beschrijven we de ontwikkeling van het ledenaantal.

4.1 Aantal leden

Het gemiddeld aantal leden van de sportverenigingen is 368, waarvan de overgrote meerderheid sportend lid is (89%). Er zijn aanzienlijke verschillen in de omvang van de verenigingen. De kleinste vereniging telde 10 leden en de grootste 4.100. Gemiddeld zijn teamsport- en buitensportverenigingen (tabel 4.1) en verenigingen met een eigen sportaccommodatie (niet in tabel) relatief groot.

Tabel 4.1 Gemiddeld aantal leden en de verdeling naar type lid

	Grootte				Soort sport			Aard van de sport	
	Totaal	Klein	Middel	Groot	Team	Semi-individueel	Individueel	Binnensport	Buitensport
	n=96	n=36	n=23	n=37	n=28	n=34	n=23	n=39	n=45
Sportende leden	89%	95%	79%	90%	86%	99%	82%	97%	85%
Niet-sportende leden	7%	3%	6%	8%	10%	1%	9%	3%	9%
Donateurs	4%	2%	16%	2%	4%	0%	9%	1%	5%
Totaal aantal leden	368	45	152	816	504	186	438	147	548

- Drie verenigingen konden alleen het totaal aantal leden geven. De verdeling van het aantal sportende leden en het aantal niet-sportende leden/donateurs is daarom in een percentage weergegeven (n=93).

De ontwikkeling van het (huidig) ledental vormt voor ruim een kwart van de verenigingen (28%) een bedreiging voor de toekomst (tabel 4.2). Bijna drie kwart (72%) verwacht dat de huidige ledentalontwikkeling (voorlopig) geen knelpunt zal vormen. Met name onder middelgrote verenigingen zijn er relatief veel die in de ontwikkeling van het aantal leden een bedreiging zien voor hun vereniging.

Tabel 4.2 De mate waarin de ontwikkeling van het (huidig) ledental een bedreiging vormt voor de toekomst van een vereniging

	Grootte				Soort sport			Aard van de sport	
	Totaal	Klein	Middel	Groot	Team	Semi-individueel	Individueel	Binnensport	Buitensport
	n=96	n=36	n=23	n=37	n=28	n=34	n=23	n=39	n=45
Ja, op korte termijn (binnen 1 jaar)	7	11	4	5	11	9	4	10	7
Ja, op langere termijn (over 2 jaar of later)	21	11	39	19	18	24	17	21	18
Nee, voorlopig niet	49	53	39	51	54	56	43	59	47
Nee	23	25	17	24	18	12	35	10	29

4.2 Samenstelling ledenbestand

Gemiddeld is een kwart van de verenigingsleden jonger dan twaalf jaar en 15 procent is 12-22 jaar. De groep van 23-44 jaar vormt ruim een kwart en die van 44-64 jaar bijna een kwart. Ongeveer een op de acht leden is 65 jaar of ouder (figuur 4.3). Onder grote verenigingen is het aandeel van leden tot 12 jaar relatief hoog.

Tabel 4.3 Ledenbestand naar leeftijd

	Grootte				Soort sport			Aard van de sport	
	Totaal	Klein	Middel	Groot	Team	Semi-individueel	Individueel	Binnen-sport	Buiten-sport
	n=96	n=36	n=23	n=37	n=28	n=34	n=23	n=39	n=45
Leden tot 12 jaar (%)	24	19	21	30	28	21	22	23	23
Leden 12 t/m 22 jaar (%)	15	8	16	20	19	11	14	13	16
Leden 23 t/m 44 jaar (%)	27	29	27	24	28	26	27	23	31
Leden 44 t/m 64 jaar (%)	22	28	19	17	12	29	23	24	20
Leden 65 jaar en ouder (%)	13	17	17	8	13	12	15	17	10
Totaal	100	100	100	100	100	100	100	100	100

Drie kwart van de verenigingen in Haarlemmermeer heeft een of meer allochtone leden (tabel 4.4). Gemiddeld heeft acht procent van de leden bij een vereniging een allochtone achtergrond. Bij verenigingen voor semi-individuele en teamsporten is dat percentage net wat hoger dan bij verenigingen voor individuele sporten.

Tabel 4.4 Verenigingen met allochtone leden (% verenigingen)

	Grootte				Soort sport			Aard van de sport	
	Totaal	Klein	Middel	Groot	Team	Semi-individueel	Individueel	Binnen-sport	Buiten-sport
	n=96	n=36	n=23	n=37	n=28	n=34	n=23	n=39	n=45
Met allochtone leden	74	56	70	95	82	74	61	69	76
% allochtone leden	8	9	6	8	9	11	5	10	7

Veertig procent van de verenigingen heeft minimaal één lid met een lichamelijke beperking, verstandelijke beperking of chronische aandoening. Een kwart van de verenigingen heeft leden met een lichamelijke beperking. 23 procent heeft dergelijke leden niet, maar staat wel open om een speciaal team op te richten voor deze doelgroep als daar voldoende interesse voor zou zijn. 38 procent heeft deze leden niet en staat ook niet speciaal open om hen te ontvangen (tabel 4.5).

Tabel 4.5 Verenigingen met leden met een beperking of chronische ziekte

	Grootte				Soort sport			Aard van de sport	
	Totaal	Klein	Middel	Groot	Team	Semi-indivi- dueel	Indivi- dueel	Binnen- sport	Buiten- sport
	n=92	n=35	n=21	n=36	n=28	n=33	n=21	n=37	n=44
Lichamelijke beperking	27	25	26	30	25	15	43	36	18
Verstandelijke beperking	18	8	9	32	21	12	26	18	20
Chronische aandoening	17	19	17	14	29	9	13	18	16
Nee, wel interesse	23	11	26	32	36	21	13	13	33
Geen	38	58	35	19	21	56	35	38	38

Aan de verenigingen met leden met een beperking en/of chronische ziekte (40 procent van het totaal) is gevraagd of deze leden samen sporten met de andere leden of in specifieke groepen. Drie procent van deze verenigingen bestaat enkel uit dergelijke leden. Bij twee derde van de verenigingen sporten zij in reguliere groepen en teams, bij 16 procent gebeurt dat in specifieke groepen/teams en bij evenveel verenigingen komt het voor dat zij zowel in reguliere als in specifieke groepen/teams sporten.

Gemiddeld is bijna een kwart van de leden te kenmerken als een prestatiesporter en ruim drie kwart als een recreatiesporter (tabel 4.6). Er zijn hierbij geen verschillen naar omvang, soort sport of aard van de sport.

Tabel 4.6 Percentage prestatie- en recreatiesporters

	Grootte				Soort sport			Aard van de sport	
	Totaal	Klein	Middel	Groot	Team	Semi-indivi- dueel	Indivi- dueel	Binnen- sport	Buiten- sport
	n=96	n=36	n=23	n=37	n=28	n=34	n=23	n=39	n=45
% prestatiesporters	22	19	25	22	21	20	26	20	23
% recreatiesporters	78	81	75	78	79	80	74	80	77

4.3 Aanwas en verloop

Bij bijna een derde van de verenigingen (30%) is het aantal leden de afgelopen twee jaar toegenomen (tabel 4.7) en bij bijna een kwart van de verenigingen is dat afgenomen. Landelijk hadden iets meer verenigingen de afgelopen jaren te maken met een daling van het aantal leden (31%) en iets minder verenigingen met een stijging (20%). Voor het komende seizoen verwacht dertien procent een daling in het aantal leden, twee derde denkt dat het ledental gelijk blijft en ongeveer een kwart verwacht een stijging. Deze verwachting is vergelijkbaar met het landelijk beeld. Er zijn verschillen naar omvang van de vereniging of naar aard van de sport.

Tabel 4.7 Ontwikkeling ledentallen (% verenigingen)

		Grootte				Aard	
		Totaal	Klein	Middel	Groot	Binnen-sport	Buiten-sport
		n=96	n=36	n=23	n=37	n=39	n=45
Afgelopen twee jaar	Afgenomen	22	19	26	22	21	20
	Gelijk gebleven	48	56	52	38	62	40
	Toegenomen	30	25	22	41	18	40
Komend seizoen (verwachting)	Afname	13	6	17	16	8	20
	Gelijk blijven	65	75	70	51	79	51
	Toename	23	19	13	32	13	29

Bijna alle verenigingen in Haarlemmermeer hebben mogelijkheden om te groeien. Zeven procent van de sportverenigingen heeft een ledenstop en vijftien procent heeft een wachtlijst (tabel 4.8). Hierbij zijn er geen verschillen naar omvang, soort sport of aard van de sport.

Tabel 4.8 Sportverenigingen in Haarlemmermeer met een ledenstop en/of wachtlijst (% verenigingen)

		Grootte				Soort sport		Aard van de sport	
		Totaal	Klein	Middel	Groot	Team	Semi-individueel	Individueel	Binnen-sport
		n=96	n=36	n=23	n=37	n=28	n=34	n=23	Buiten-sport
		n=96	n=36	n=23	n=37	n=28	n=34	n=23	n=39
		n=96	n=36	n=23	n=37	n=28	n=34	n=23	n=45
Ledenstop		7	6	13	5	11	9	4	13
Wachtlijst		15	8	13	22	18	6	22	15

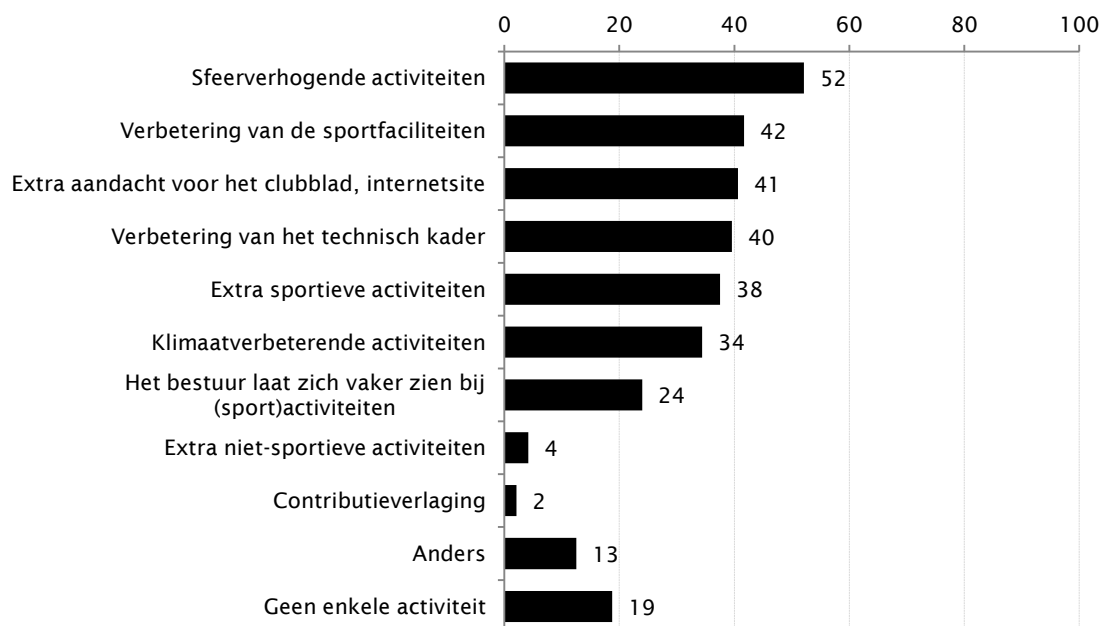
Negentig procent van de sportverenigingen heeft een groeiambitie voor 2016 (tabel 4.9). De helft van alle verenigingen (52%) wil dit voornamelijk realiseren door leden te werven, veertien procent zet met name in op het behoud van leden en een kwart heeft geen specifieke strategie voor wat betreft ledenwerving, ledenbehoud of acties richting een bepaalde leeftijdsgroep. Tien procent heeft geen groeiambitie. Landelijk heeft twee derde van de verenigingen een leden(groei)ambitie. Dat ligt in Haarlemmermeer beduidend hoger.

Tabel 4.9 Aanwezigheid leden(groei)ambitie voor 2016 (% verenigingen)

	Grootte				Soort sport			Aard van de sport	
	Totaal	Klein	Middel	Groot	Team	Semi-individueel	Individueel	Binnensport	Buitensport
	n=96	n=36	n=23	n=37	n=28	n=34	n=23	n=39	n=45
Ja, voornamelijk door leden te werven	52	61	43	49	43	44	65	51	47
Ja, voornamelijk door leden te behouden	14	17	9	14	11	21	13	18	13
Ja, maar geen speerpunten	24	11	35	30	39	21	9	18	29
Nee, we willen niet groeien	10	11	13	8	7	15	13	13	11
Totaal	100	100	100	100	100	100	100	100	100

Ook is aan de verenigingen gevraagd of zij het vorig jaar (seizoen) activiteiten hebben ondernomen die erop waren gericht om de huidige leden te behouden voor de vereniging. De helft van de verenigingen heeft sfeerverhogende activiteiten georganiseerd, zoals een feest of jeugdkamp (figuur 4.1). 42 procent is bezig geweest met de verbetering van sportfaciliteiten (materiaal, accommodatie). Ongeveer evenveel verenigingen besteedden extra aandacht aan het clubblad en/of de internetsite, en aan de verbetering van het technisch kader (meer trainers, coaches, masseurs etc. en gediplomeerd kader). Ook werden extra sportieve activiteiten (bijv. familietoernooien, clinics met bekende sporters) en klimaatverbeterende activiteiten (aandacht voor sportiviteit en respect, gedragsregels) georganiseerd.

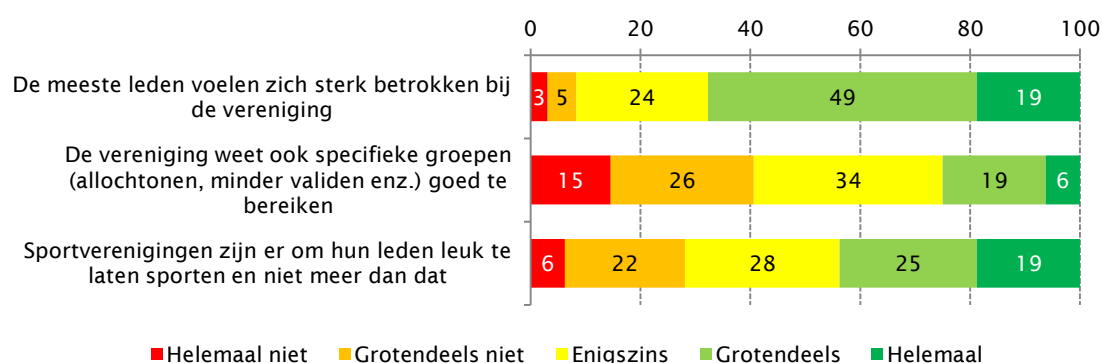
Figuur 4.1 Activiteiten gericht op het behoud van de huidige leden (% verenigingen; n=96)

Naar voren komt dat bij twee derde van de verenigingen (68%) de meeste leden zich sterk betrokken voelen bij de vereniging (figuur 4.2). Bij acht procent van de verenigingen is de band tussen leden en club minder sterk. Verder geeft een kwart van de verenigingen (25%) aan dat zij erin slagen ook

specifieke groepen zoals allochtonen en minder validen te bereiken. 41 procent blijkt daarin minder of niet succesvol te zijn. Hierbij scoort Haarlemmermeer iets lager in vergelijking met het landelijk beeld. Landelijk geeft een derde van de verenigingen aan erin te slagen om specifieke groepen te bereiken en een kwart lukt dat niet of nauwelijks. Ten slotte meent 44 procent dat sportverenigingen er zijn om hun leden leuk te laten sporten en niet meer dan dat. Ruim een kwart (27%) vindt dat verenigingen een bredere doelstelling hebben. Dit ligt landelijk ook net iets anders. Daar is 36 procent van de verenigingen het eens met deze stelling en 40 procent oneens. De verenigingen in Haarlemmermeer lijken wat behoudender in de richting van het eigen sportaanbod voor de eigen leden in vergelijking met het landelijke beeld.

Figuur 4.2 Ledenkwesties (n=96)

Bij 83 procent van de kleine verenigingen wordt aangegeven dat de meeste leden zich sterk betrokken voelen bij de vereniging. Onder grote verenigingen is dat met 57 procent aanzienlijk minder. Ook bij verenigingen voor semi-individuele sporten (79%) is de ingeschatte betrokkenheid hoger dan bij teamsporten (57%). Een derde van de grote verenigingen (32%) zegt er goed in te slagen ook specifieke doelgroepen te bereiken. Dat lukt dertien procent van de middelgrote verenigingen.

5. Kader

In het vijfde hoofdstuk beschrijven we het aantal medewerkers (vrijwillig en betaald) en de vraag naar vrijwilligers en kaderleden.

5.1 Vrijwilligers

89 procent van de verenigingen werkt met vrijwilligers die geen vrijwilligersvergoeding ontvangen (tabel 5.1). Twee vijfde van de verenigingen werkt (ook) met vrijwilligers die een belastingvrije vrijwilligersvergoeding¹ ontvangen. Grote en middelgrote verenigingen werken vaker dan kleinere met een vrijwilligersvergoeding. Ruim een kwart van de verenigingen heeft (ook) betaalde medewerkers. Betaalde medewerkers ontvangen een salaris of loon voor hun werkzaamheden en hebben een arbeidscontract afgesloten met de vereniging. Het zijn met name grote verenigingen, teamsportverenigingen en verenigingen voor buitensporten die betaalde medewerkers hebben. Veertig procent van de verenigingen werk enkel en alleen met vrijwilligers die geen vergoeding ontvangen, dus zonder medewerkers die een belastingvrije vergoeding of salaris ontvangen. Dit komt meer voor onder kleine dan onder grote verenigingen.

Tabel 5.1 Aanwezigheid van vrijwilligers en betaalde medewerkers (% verenigingen)

	Grootte				Soort sport			Aard van de sport	
	Totaal	Klein	Middel	Groot	Team	Semi-individueel	Individueel	Binnensport	Buitensport
	n=92	n=35	n=22	n=35	n=28	n=32	n=23	n=37	n=45
Vrijwilligers	89	71	100	100	93	88	87	86	91
Vrijwilligers met vergoeding	40	11	55	60	61	28	35	32	47
Betaalde medewerkers	28	6	9	63	43	16	17	14	36
Enkel en alleen vrijwilligers zonder vergoeding	40	57	41	23	32	47	48	49	38

- Bij vier verenigingen was de som van vrijwilligers, vrijwilligers met een vergoeding en betaalde medewerkers niet gelijk aan het totaal. Deze verenigingen zijn buiten beschouwing gelaten.

Gemiddeld zijn er 49 vrijwilligers, 4 vrijwilligers met een vergoeding en 3 betaalde medewerkers actief bij een vereniging (tabel 5.2). Dat grote verenigingen meer vrijwilligers tellen, is niet verwonderlijk. Noemenswaardig is dat er bij teamsportverenigingen en verenigingen voor buitensporten beduidend meer vrijwilligers met en zonder vergoeding en betaalde medewerkers actief zijn dan bij de andere verenigingen.

¹ Een belastingvrije vrijwilligersvergoeding is een vergoeding voor vrijwilligers van maximaal 1.500 euro belastingvrij per jaar.

Tabel 5.2 Gemiddeld aantal vrijwilligers en betaalde medewerkers

	Grootte				Soort sport			Aard van de sport	
	Totaal	Klein	Middel	Groot	Team	Semi-individueel	Individueel	Binnensport	Buitensport
	n=96	n=36	n=23	n=37	n=28	n=34	n=23	n=39	n=45
Vrijwilligers	49	8	26	104	106	18	33	14	84
Vrijwilligers met vergoeding	4	1	3	8	8	1	4	2	5
Betaalde medewerkers	3	0	0	7	3	1	4	2	3
Totaal	56	9	28	119	116	19	42	18	92

- Bij vier verenigingen was de som van vrijwilligers, vrijwilligers met een vergoeding en betaalde medewerkers niet gelijk aan het totaal. Deze verenigingen zijn buiten beschouwing gelaten.

Een derde van de verenigingen (33%) beschikt over voldoende vrijwilligers en is momenteel ook niet op zoek naar nieuwe vrijwilligers (figuur 5.3). De helft (48%) geeft aan wel voldoende vrijwilligers te hebben, maar is desondanks wel op zoek naar nieuw bloed. Dit is vergelijkbaar met het landelijk beeld. Een op de vijf verenigingen (19%) heeft een tekort aan vrijwilligers. Kleine verenigingen en binnensportverenigingen beschikken vaker dan andere verenigingen over voldoende vrijwilligers en zijn niet op zoek naar verdere versterking.

Tabel 5.3 De mate waarin verenigingen beschikken over voldoende vrijwilligers

	Grootte				Soort sport			Aard van de sport	
	Totaal	Klein	Middel	Groot	Team	Semi-individueel	Individueel	Binnensport	Buitensport
	n=96	n=36	n=23	n=37	n=28	n=34	n=23	n=39	n=45
Ja, we zijn niet op zoek naar vrijwilligers	33	56	30	14	21	41	35	51	18
Ja, maar we zijn ook nog op zoek naar vrijwilligers	48	19	61	68	46	50	43	41	53
Nee	19	25	9	19	32	9	22	8	29

5.2 Technisch en bestuurlijk kader

85 procent van de verenigingen beschikt over voldoende trainers (instructeurs, docenten, leraren). Driekwart heeft binnen de eigen gelederen voldoende bestuurlijk kader (figuur 5.4). Voor zowel het technisch als het bestuurlijk kader geldt dat er geen verschillen zijn naar omvang van de vereniging, soort sport of aard van de sport.

Tabel 5.4 De mate waarin verenigingen beschikken over voldoende kader

	Grootte				Soort sport			Aard van de sport	
	Totaal	Klein	Middel	Groot	Team	Semi-indivi- dueel	Indivi- dueel	Binnen- sport	Buiten- sport
	n=96	n=36	n=23	n=37	n=28	n=34	n=23	n=39	n=45
Voldoende technisch kader	85	78	87	92	82	85	87	82	87
Voldoende bestuurlijk kader	75	69	78	78	68	76	78	82	69

Drie kwart van de verenigingen (77%) beschikt over voldoende gekwalificeerd, opgeleid kader (tabel 5.5). Bij dertien procent is er een duidelijk tekort. Bij een klein deel van de verenigingen is de vraag of er voldoende gekwalificeerd, opgeleid kader is niet van toepassing, omdat daar geen trainingen, lessen of cursussen worden gegeven.

Tabel 5.5 De mate waarin verenigingen beschikken over voldoende gekwalificeerd, opgeleid kader

	Grootte				Soort sport			Aard van de sport	
	Totaal	Klein	Middel	Groot	Team	Semi-indivi- dueel	Indivi- dueel	Binnen- sport	Buiten- sport
	n=96	n=36	n=23	n=37	n=28	n=34	n=23	n=39	n=45
Ja, meer dan genoeg	17	19	9	19	7	18	22	21	11
Ja, voldoende	45	39	43	51	57	53	22	41	51
Maar net genoeg	16	3	30	19	11	3	35	8	18
Nee, er zijn er te weinig	13	17	13	8	21	12	9	13	16
N.v.t. bij ons wordt geen training, les of cursus gegeven	10	22	4	3	4	15	13	18	4

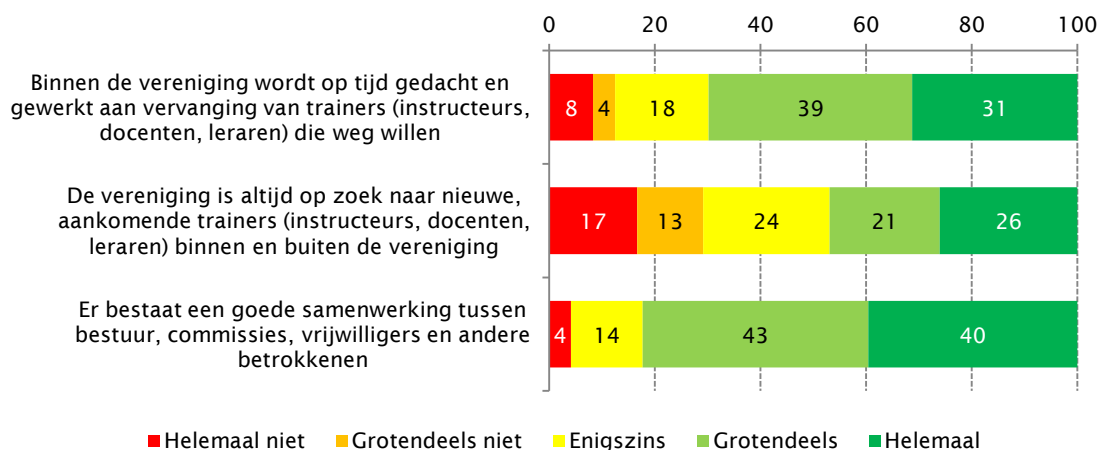
Ruim de helft van de verenigingen (56%) heeft een of meer openstaande vacatures voor vrijwilligers of betaalde medewerkers (tabel 5.6). Ruim een kwart van alle verenigingen (28%) heeft enkele niet cruciale vacatures, ongeveer evenveel hebben enkele vacatures die wel voor cruciale functies zijn. Eén procent geeft aan op dit moment te veel vacatures te hebben. Met name kleine verenigingen, verenigingen voor semi-individuele sporten en voor binnensporten hebben geen vacatures.

Tabel 5.6 Openstaande vacatures bij verenigingen

	Grootte				Soort sport			Aard van de sport	
	Totaal n=96	Klein n=36	Middel n=23	Groot n=37	Team n=28	Semi-individueel n=34	Individueel n=23	Binnen-sport n=39	Buiten-sport n=45
Geen enkele vacature	44	69	39	22	18	74	43	74	24
Enkele vacatures maar niet op cruciale posities	28	8	39	41	36	9	35	13	33
Enkele vacatures en op cruciale posities	27	22	22	35	43	18	22	13	40
Te veel vacatures	1			3	4				2

Bij zeventig procent van de verenigingen in Haarlemmermeer wordt tijdig ingespeeld op het vervangen van trainers die (mogelijk) vertrekken (figuur 5.1). Bij dertien procent gebeurt dat niet. Bijna de helft van de verenigingen (47%) is altijd op zoek naar trainers, bij een kwart (24%) doet men dat in enige mate en bij ruim een kwart (29%) is die zoektocht niet structureel van aard. De grote meerderheid van de verenigingen spreekt van een goede samenwerking tussen bestuur, commissies, vrijwilligers en andere betrokkenen.

Figuur 5.1 Vervanging van kader en samenwerking (n=96)

Aan de verenigingen is gevraagd of zij taakomschrijvingen (op papier) hebben voor de verschillende functies (vrijwilligers, kader) binnen de vereniging. Een derde (33%) heeft dergelijke taakomschrijvingen voor vrijwel alle functies, iets meer heeft omschrijvingen voor enkele functies en ruim een kwart (29%) heeft voor geen enkele functie een taakomschrijving (tabel 5.7). Bij grote verenigingen, verenigingen voor individuele sporten en verenigingen voor buitensporten zijn er vaker taakomschrijvingen (op papier) geformuleerd.

Tabel 5.7 Openstaande vacatures bij verenigingen

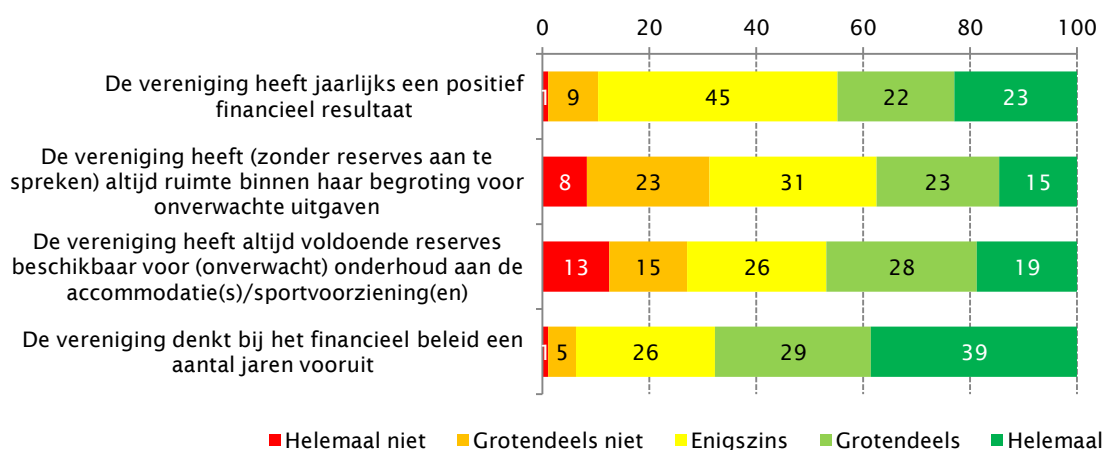
	Grootte				Soort sport			Aard van de sport	
	Totaal	Klein	Middel	Groot	Team	Semi-individueel	Individueel	Binnen-sport	Buiten-sport
	n=96	n=36	n=23	n=37	n=28	n=34	n=23	n=39	n=45
Vrijwel alle functies van vrijwilligers/ kader	33	25	35	41	36	18	48	28	36
Enkele functies van vrijwilligers/ kader	38	28	35	49	61	38	17	28	51
Geen enkele functie van vrijwilligers/ kader	29	47	30	11	4	44	35	44	13

6. Financiën

Bijna de helft van de verenigingen slaagt erin elk jaar een positief financieel resultaat te boeken (figuur 6.1). Tien procent lukt dat niet elk jaar. Verder heeft ruim een derde (38%) binnen de begroting ruimte om onverwachte uitgaven te dekken zonder daarbij de reserves aan te spreken. Een net wat kleiner deel (31%) kan dat niet. Bijna de helft (47%) heeft voldoende reserves beschikbaar voor (onverwacht) onderhoud aan de verschillende sportvoorzieningen. Een kwart (27%) heeft daarvoor onvoldoende reserves. Twee derde van de verenigingen (68%) denkt bij het financieel beleid een aantal jaren vooruit. Zes procent doet dat niet.

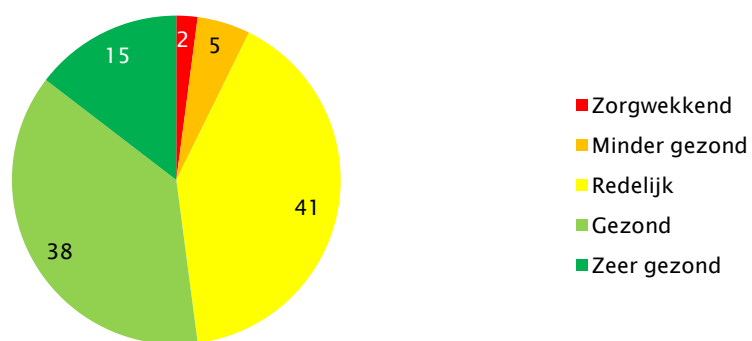
Het zijn met name de grote verenigingen (87%) die bij het financieel beleid vooruit denken. Onder middelgrote (61%) en kleine verenigingen (53%) is dat minder het geval.

Figuur 6.1 Financiën (% verenigingen, n=96)

De helft van de verenigingen (52%) rapporteert een (zeer) gezonde financiële situatie (figuur 6.2). Twee vijfde van de verenigingen beoordeelt de financiële situatie als redelijk en zeven procent spreekt van een minder gezonde of zelfs zorgwekkende situatie. Landelijk ligt het percentage verenigingen dat spreekt van een (zeer) gezonde financiële situatie iets hoger (64%) en beschouwt negen procent deze als zorgwekkend/minder gezond. De groep verenigingen die aangeeft te maken te hebben met een redelijke financiële situatie lijkt een kwetsbare groep. Het is vaak lastig om een gezonde financiële positie te verkrijgen en te handhaven. Gezien de ontwikkelingen de laatste jaren met de recessie komen verenigingen eerder in financiële problemen en maken zij zich terecht zorgen over hun financiën.

Figuur 6.2. Financiële situatie (% verenigingen, n=96)

7. Vitaliteit en maatschappelijke functie

Op basis van de gegevens uit de Verenigingsmonitor Haarlemmermeer 2014 zijn in samenspraak met de gemeente een vitaliteitsindex en een index voor maatschappelijke functie van verenigingen opgesteld. In dit hoofdstuk presenteren we de resultaten op deze indexen. Hoe vitaal zijn de sportverenigingen in Haarlemmermeer en in welke mate vervullen deze verenigingen een maatschappelijke functie in de gemeente? Door beide indexen met elkaar te combineren maken we inzichtelijk of vitale verenigingen daadwerkelijk maatschappelijk actief zijn en hoe vitaal verenigingen zijn die een meer maatschappelijke rol vervullen.

7.1 Vitaliteit

De vitaliteit van de sportvereniging is gedefinieerd als de organisatiekracht van de sportvereniging, de mate waarin de vereniging in staat is haar sportaanbod te organiseren voor haar (potentiële) leden.

Om de vitaliteitsindex aan te laten sluiten bij het beleid van de gemeente Haarlemmermeer is in samenwerking met de gemeente een vitaliteitsindex samengesteld bestaande uit zes criteria.

De vitaliteitsindex voor Haarlemmermeer bestaat uit de volgende criteria:

- Structuur en organisatie (o.a. voldoende kader, taakomschrijving en -verdeling, werving kader)
- Accommodatie (o.a. beschikbaarheid, kwaliteit, exploitatie en financiering onderhoud)
- Financiën (o.a. financiële positie, financieel beleid, begrotingsruimte)
- Visie/strategie (o.a. ledentalontwikkeling, leden(groei)ambitie, beleidsplannen, missie/visie)
- Cultureel/sociaal kapitaal (o.a. betrokkenheid, opkomst bij activiteiten, interne samenwerking, interne communicatie, ledenbehoud)
- Aanbod (introductie nieuw sport- en spelaanbod, bereik specifieke doelgroepen, organisatie sportaanbod)

Elk criterium bestaat uit een aantal items, oftewel vragen uit de vragenlijst van de verenigingsmonitor waarop gescoord wordt. De vragen hebben betrekking op de mate waarin er problemen of tekorten zijn of juist niet. De totaalscore van alle criteria bepaalt de mate van vitaliteit van een vereniging. In afstemming met de gemeente is een scoringsmodel ontwikkeld op basis waarvan de vitaliteit is berekend.

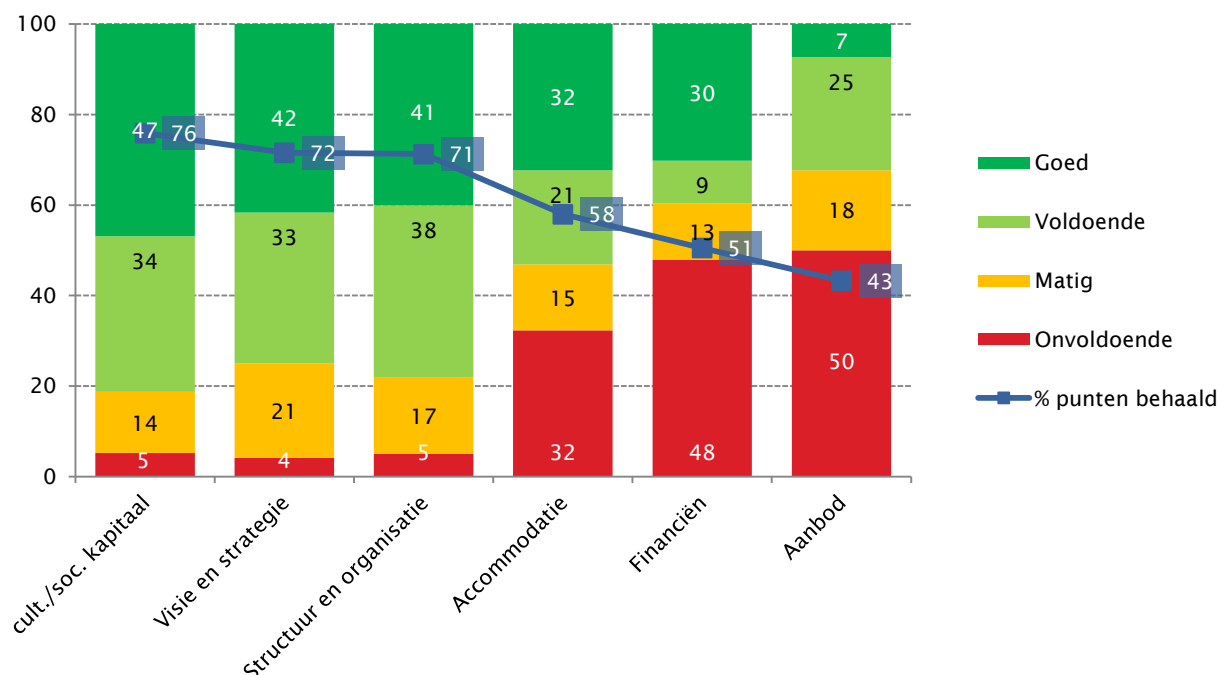
Score op vitaliteitsaspecten

Het vitaliteitscriterium 'cultureel/sociaal kapitaal' heeft de hoogste gemiddelde score en de meeste verenigingen die goed scoren. Na cultureel/sociaal kapitaal wordt het hoogst gescoord op de vitaliteitscriteria structuur/organisatie en visie/strategie. Op alle drie deze criteria scoort ruim drie kwart van de verenigingen voldoende tot goed en een paar verenigingen echt onvoldoende (figuur 7.1). Er zijn maximaal honderd punten binnen een criterium te scoren. Een onvoldoende wordt gescoord als een vereniging minder dan veertig procent van de punten heeft gehaald. Een score 'matig' staat voor 40 t/m 59 procent van het totaal aantal punten, een score 'voldoende' voor 60 t/m 79 procent en een score 'goed' voor 80 procent of meer van de punten.

De vitaliteitscriteria die de nodige aandacht vragen zijn: accommodatie, financiën en aanbod. Daar scoren de verenigingen beduidend lager op in vergelijking met de andere drie criteria. Op de criteria financiën en aanbod scoort de helft van de verenigingen onvoldoende. Verenigingen hebben met name weinig financiële ruimte voor onverwachte uitgaven en moeite om jaarlijks een positief resultaat te behalen. Bij het criterium aanbod komt de lage score met name voort uit het feit dat verenigingen nog

weinig bezig zijn met het introduceren van nieuw sport- en spelaanbod en specifieke doelgroepen lang niet altijd weten te bereiken. In andere gemeenten, waar eveneens vitaliteitsindexen zijn uitgevoerd zien we ook dat accommodatie en financiën de criteria zijn waar minder goed op gescoord wordt.

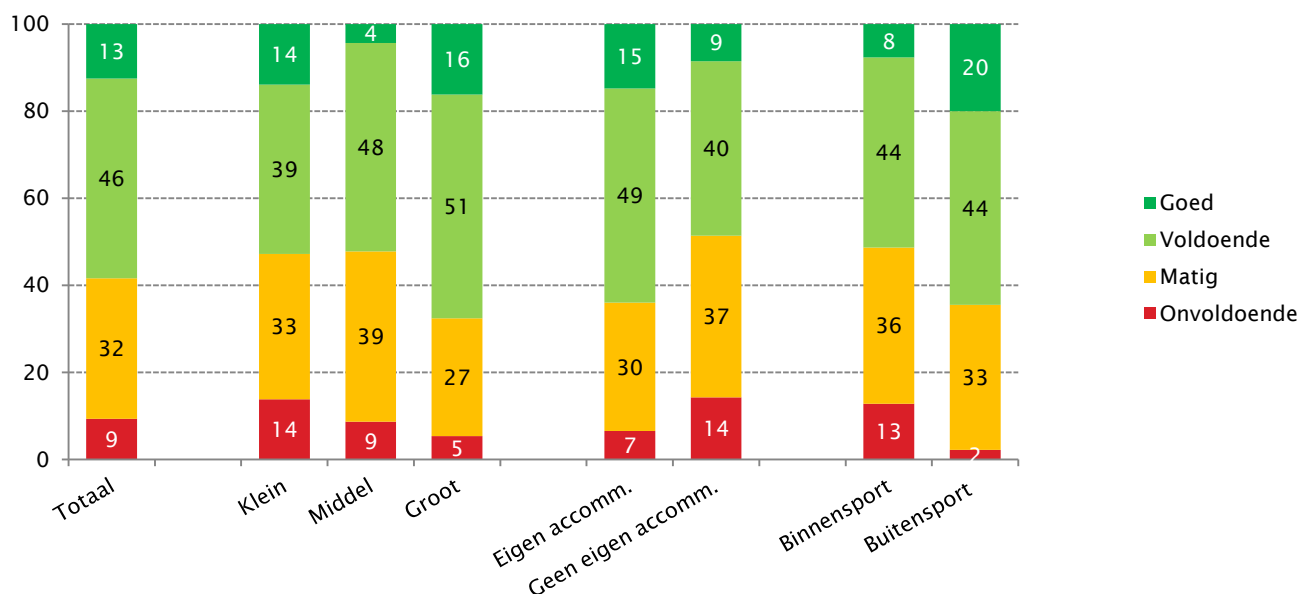
Figuur 7.1 Verdeling scores op vitaliteitscriteria (% verenigingen)

Er zijn nauwelijks verschillen tussen verenigingen en hun scores op de vitaliteitscriteria als we kijken naar grootte, accommodatiebezit, en aard en type sport. De kleine verenigingen (<100 leden) scoren beter op het vitaliteitscriterium aanbod dan grotere verenigingen. Verenigingen met een eigen accommodatie scoren gemiddeld hoger op ‘accommodatie’ dan de verenigingen zonder accommodatie. De buitensportverenigingen scoren hoger op ‘financiën’ dan de binnensportverenigingen.

De scores op alle vitaliteitscriteria samen bepalen de uiteindelijke vitaliteitsscore van de verenigingen. Dertien procent van de verenigingen in Haarlemmermeer is vitaal en scoort ‘goed’ op de vitaliteitsindex (figuur 7.2). Dat wil zeggen dat deze verenigingen tussen de tachtig en honderd procent scoren op de vitaliteitsindex. Bijna de helft van de verenigingen (46%) is ‘voldoende’ vitaal. Negen procent van de verenigingen is ‘onvoldoende’ vitaal en scoort minder dan veertig procent op de vitaliteitsindex. Er zijn geen verschillen in vitaliteitscore tussen verenigingen als gekeken wordt naar grootte, accommodatiebezit en aard van de sport. Het lijkt dat grote verenigingen, verenigingen met eigen accommodatie en buitensportverenigingen vitaler zijn dan de andere verenigingen. Er is echter geen sprake van een statistisch significant verband ten aanzien van deze achtergrondkenmerken.

Figuur 7.2 Vitaliteitsindex (% verenigingen)

7.2 Maatschappelijke functie

Sportverenigingen zijn met het organiseren van hun reguliere sportaanbod al van maatschappelijke betekenis, maar hun maatschappelijke functie kan verder gaan dan dat. Om meer inzicht te krijgen in de bredere maatschappelijke functie van sportverenigingen, zijn in de verenigingsmonitor verschillende onderwerpen opgenomen zoals samenwerking met andere organisaties, aanbod van faciliteiten/voorzieningen buiten het reguliere aanbod, activiteiten in het kader van gezondheid, leefbaarheid, sportstimulering, veilig sportklimaat en betrokkenheid bij 'maatschappelijke' projecten. Ook voor deze bredere maatschappelijke functie is een index gemaakt. Daarmee wordt inzicht verkregen in de mate waarin verenigingen een maatschappelijke functie vervullen buiten het reguliere sportaanbod. De index is in samenspraak met de gemeente Haarlemmermeer samengesteld zodat deze aansluit bij het gemeentelijke beleid.

De index maatschappelijke functie bestaat uit twee criteria: maatschappelijk actief en maatschappelijke intentie.

Maatschappelijk actief staat voor de mate waarin verenigingen actief een maatschappelijke rol vervullen. Wat ondernemen en organiseren verenigingen in het kader van een bredere maatschappelijke functie?

Maatschappelijke intentie staat voor de houding van verenigingen ten opzichte van een actieve bredere maatschappelijke rol. Zijn verenigingen van plan een bredere maatschappelijke functie op zich te nemen?

Elk criterium bestaat uit een aantal aspecten ofwel vragen uit de verenigingsmonitor waarop gescoord wordt. Er is een scoringsmodel ontwikkeld op basis waarvan de maatschappelijke functie is berekend. De totaalscore van alle criteria bepaalt de mate van de brede maatschappelijke functie van een vereniging.

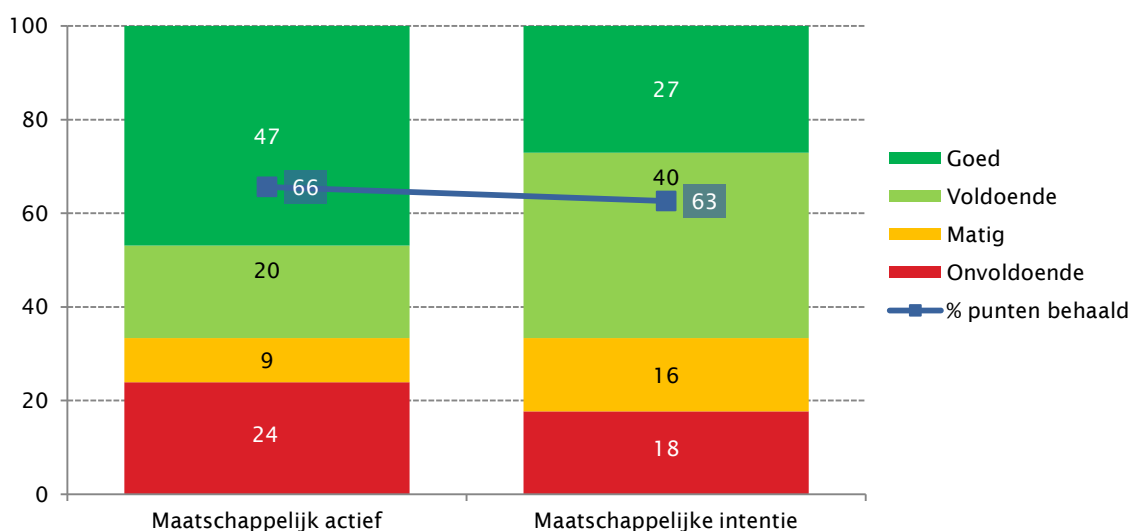
Score criteria maatschappelijke functie

Er zijn maximaal honderd punten binnen een criterium te scoren. Een onvoldoende wordt gescoord als een vereniging minder dan veertig procent van de punten heeft gehaald. De score 'matig' staat voor 40 tot en met 59 procent van het totaal aantal punten, de score 'voldoende' voor 60 tot en met 79 procent en een score 'goed' voor 80 procent of meer van de punten.

Bijna de helft van de verenigingen is maatschappelijk actief en scoort 'goed' op het betreffende criterium maatschappelijk actief (figuur 7.3). Een kwart van de verenigingen heeft plannen voor activiteiten of een redelijk positieve houding ten aanzien van een bredere maatschappelijke functie voor hun vereniging (scoort 'goed'). Een vrij grote groep verenigingen (40%) scoort voldoende op maatschappelijke intentie. Dit biedt aanknopingspunten voor het ontwikkelen van maatschappelijke activiteiten bij deze verenigingen. Verenigingen hebben met name interesse om (meer) te gaan samenwerken met o.a. bedrijven, buurt- en welzijnsorganisaties en jeugdorganisaties en activiteiten te gaan ondernemen op de thema's duurzaamheid, normen en waarden, gezondheid en sportstimulering. De percentages op de criteria zijn vrij hoog in vergelijking met andere gemeenten waar het Mulier Instituut een index voor maatschappelijke functie heeft uitgevoerd. Dit is deels toe te schrijven aan de samenstelling van de index. Zo is het introduceren van nieuw sportaanbod in het basismodel onderdeel van het criterium maatschappelijk actief. In Haarlemmermeer is dit item onderdeel van het vitaliteitscriterium aanbod. Verenigingen zijn nog niet erg actief in het vernieuwen en/of verbreden van het sportaanbod over het algemeen. Dat drukt de score op de bijbehorende criteria van vitaliteit en maatschappelijkheid.

De grote verenigingen, de verenigingen met een eigen accommodatie en de buitensportverenigingen scoren zowel op maatschappelijk actief als intentie hoger dan de andere verenigingen. Dit zijn de verenigingen waar sprake is van een brede maatschappelijke functie en waar de mogelijkheden lijken te zijn om de maatschappelijk functie vorm te geven of uit te breiden.

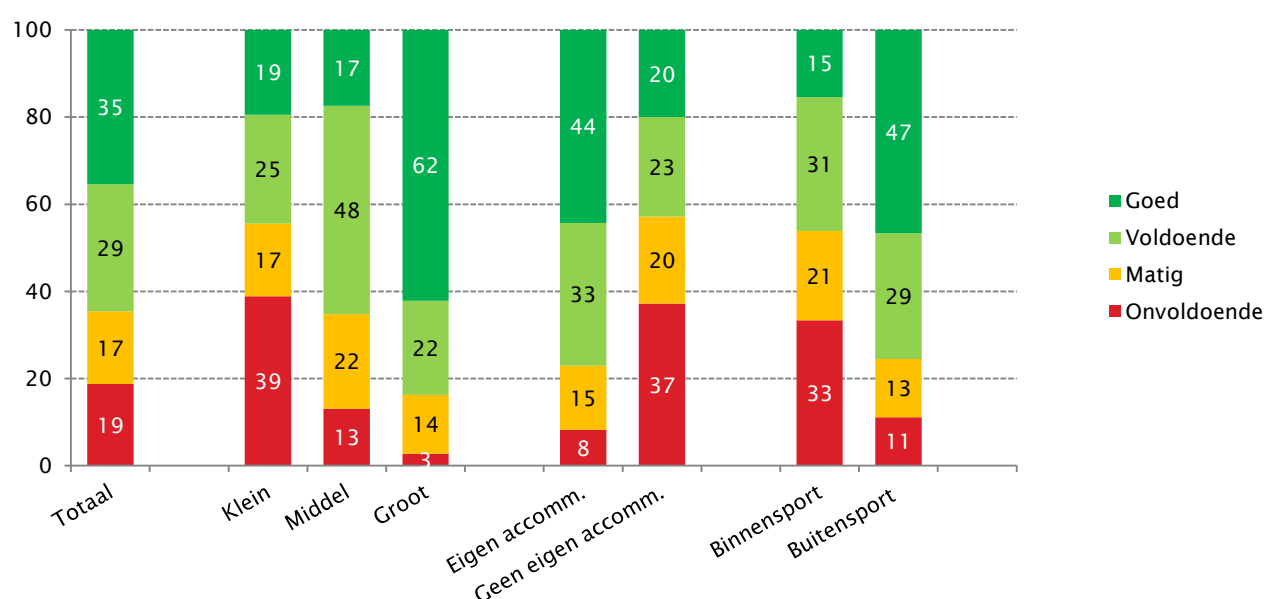
Figuur 7.3 Verdeling scores criteria maatschappelijke functie (% verenigingen)

De scores op deze criteria voor maatschappelijke functie samen bepalen de uiteindelijke totaalscore op de index maatschappelijke functie.

Een derde van de verenigingen (35%) scoort goed op de index maatschappelijke functie en nog eens 29 procent krijgt een voldoende (figuur 7.4). Er is behoorlijk wat potentieel aanwezig bij de verenigingen in Haarlemmermeer. Dit is een hoge score op maatschappelijke functie in vergelijking met andere gemeenten. Er zijn verschillen in de opbouw van de indexen in de diverse gemeenten maar een behoorlijk deel is vergelijkbaar. De hoge score in Haarlemmermeer ten opzichte van de andere gemeenten is niet geheel toe te schrijven aan de verschillen in de indeling van de index voor maatschappelijke functie. De verenigingen in Haarlemmermeer scoren hoger op de index maatschappelijke functie in vergelijking met andere gemeenten. Bij twee derde van de verenigingen is sprake van een voldoende of goede maatschappelijke functie.

Figuur 7.4 Index maatschappelijke functie (% verenigingen)

Grote verenigingen, verenigingen met eigen accommodatie en de buitensportverenigingen vervullen vaker een maatschappelijke functie of hebben de ambitie die te vervullen in vergelijking met de andere verenigingen. Zij scoren hoger dan de andere verenigingen op de index voor maatschappelijke functie.

7.3 Vitaliteit en maatschappelijke functie

De verwachting is dat in eerste instantie de grotere, bestuurlijk en organisatorisch vitalere verenigingen zich zullen aandienen om ook de externe maatschappelijke functie op zich nemen. Door de vitaliteitsindex en de maatschappelijke index met elkaar te combineren wordt in beeld gebracht hoe vitaal verenigingen zijn die een meer maatschappelijke functie vervullen, en of vitale verenigingen maatschappelijk actief zijn. Op basis van de vitaliteitsindex en de maatschappelijke index wordt een matrix ingevuld. Dit kan een hulpmiddel zijn voor segmentatie van verenigingen en maatwerk in ondersteuning. Op basis van de matrix kunnen vier segmenten ingedeeld worden: kwetsbare verenigingen, vitale verenigingen, maatschappelijke verenigingen en vitaal maatschappelijke verenigingen.

Zes procent van de verenigingen (zes verenigingen) kan beschouwd worden als een vitaal maatschappelijke vereniging (figuur 7.5). Deze verenigingen scoren 'goed' op beide indexen. In totaal kan twee vijfde van de verenigingen (38 verenigingen) worden beschouwd als vitaal maatschappelijk. Zij

scoren zowel op vitaliteit als maatschappelijke functie voldoende tot goed. Dit zijn de verenigingen die hun organisatiekracht voldoende op orde hebben en maatschappelijk ook behoorlijk actief zijn en plannen hebben om dit uit te breiden. Het zijn vaker grote verenigingen, verenigingen met een eigen accommodatie en/of kantine, en buitensportverenigingen. In dit segment zitten relatief veel voetbalverenigingen en omnisportverenigingen.

Figuur 7.5 Matrix vitaliteit en maatschappelijke functie (% verenigingen)

		Vitaal totaal			
		Onvoldoende	Matig	Voldoende	Goed
Maatschappelijk totaal	Onvoldoende	2%	5%	8%	3%
	Matig	2%	7%	6%	1%
	Voldoende	3%	11%	13%	2%
	Goed	2%	8%	19%	6%

Een vijfde van de verenigingen (18 verenigingen) valt in het segment vitale verenigingen. Dit zijn verenigingen die voldoende tot goed vitaal zijn maar nauwelijks een maatschappelijke functie vervullen. In vergelijking met de vitaal maatschappelijke verenigingen zijn over het algemeen vaker kleine clubs, verenigingen zonder eigen accommodatie en binnensportverenigingen. Takken van sport die hier onder andere vertegenwoordigd zijn: bridge, schietsport, zwemmen, basketbal en tennis. Het segment maatschappelijke verenigingen bestaat uit verenigingen die minder vitaal zijn (onvoldoende tot matig) en een maatschappelijke functie vervullen. Een kwart van de verenigingen (24 verenigingen) in Haarlemmermeer behoort tot dit segment. Ook dit zijn vaker grote verenigingen, verenigingen met een eigen accommodatie en/of eigen kantine.

De kwetsbare verenigingen (19%, 16 verenigingen) zijn de verenigingen die op beide indexen onvoldoende tot matig scoren. Deze verenigingen zijn organisatorisch minder sterk en vervullen niet of nauwelijks een maatschappelijke functie. In vergelijking met de vitaal maatschappelijke verenigingen zijn dit veelal kleine verenigingen, verenigingen zonder eigen accommodatie en eigen kantine, en binnensportverenigingen. In dit segment zitten relatief veel vecht- en verdedigingssporten en badmintonclubs.

Ieder segment (en waarschijnlijk iedere vereniging) heeft op basis van ambities en mogelijkheden in de omgeving een ondersteuningsvraag. Voor het segment vitaal maatschappelijke verenigingen is het van belang hun vitaliteit en maatschappelijke functie op peil te houden. Gezien de gerichtheid van verenigingen op de eigen organisatie en op het sportaanbod bestaat de kans dat de meer maatschappelijke activiteiten onder druk komen te staan als zich knelpunten voordoen in de verenigingsorganisatie.

Als vitaliteit gezien wordt als voorwaarde om een maatschappelijke functie te vervullen dan biedt het segment vitale verenigingen de meeste mogelijkheden om verenigingen te stimuleren tot een meer maatschappelijke functie. Dit geldt met name voor de verenigingen die matig scoren op

maatschappelijke functie. Zij hebben al enige intentie of vorm van maatschappelijke activiteit in hun organisatie.

Daarnaast kunnen maatschappelijke verenigingen die matig vitaal zijn misschien ook met enige ondersteuning of gericht advies hun maatschappelijke functie vasthouden of uitbreiden en hun organisatie vitaler maken.

8. Samenvatting en conclusies

In dit hoofdstuk wordt in het kort de stand van zaken van de sportverenigingen in Haarlemmermeer beschreven. Dit gebeurt op basis van de resultaten uit de verenigingsmonitor 2014. In deze monitor staan de vitaliteit en de maatschappelijke functie van de sportverenigingen centraal. Op basis van de verenigingsmonitor zijn een vitaliteitsindex en een index maatschappelijke functie berekend om de mate van vitaliteit en maatschappelijke functie van de sportverenigingen te kunnen weergeven. De belangrijkste resultaten uit de verenigingsmonitor 2014 worden samengevat conform de thema's die het uitgangspunt vormen voor de indexen: visie/strategie, structuur en organisatie, cultureel/sociaal kapitaal, aanbod, accommodatie, financiën, maatschappelijke activiteit en maatschappelijke intentie.

Visie en strategie

Verenigingen in Haarlemmermeer zijn in hun korte- en langetermijnbeleid vooral gericht op werving en behoud van leden en vrijwilligers en op financiën. Daarmee maken de verenigingen werk van de knelpunten die zij het meest ervaren. De ontwikkeling van het ledenbestand baart de meeste verenigingen zorgen. Het gaat dan met name om de geringe aanwas van leden, behoud van leden en een dalend ledental. Bij het tweede knelpunt kader ervaren verenigingen met name problemen met het vinden van geschikte bestuursleden en vrijwilligers, en met de uitvoering van taken. Wat betreft financiën baart het gebrek aan sponsors en het sluitend houden van de begroting de verenigingen de meeste zorgen.

In aansluiting op de speerpunten in het beleid heeft negentig procent van de verenigingen een leden(groei)ambitie die ze met name wil realiseren door ledenwerving. Ondanks dat verenigingen veel aandacht hebben voor ledenwerving en -behoud is het ledental de afgelopen jaren over het algemeen gelijk gebleven (48%) en bij een kwart van de verenigingen gedaald. De verwachting voor de komende jaren is bij veel verenigingen (65%) dat het ledental gelijk zal blijven. Een op de tien verwacht een daling. Gezien de demografische ontwikkelingen (ontgroening en vergrijzing), veranderingen in sport- en beweeggedrag en de diversiteit in sport- en beweegaanbod zal het voor de verenigingen een uitdaging blijven om leden te vinden en te binden. Misschien biedt een meer maatschappelijke functie of een beweging in de richting van de 'open club' of 'actieve sportvereniging in Haarlemmermeer', verbreding van het sportaanbod en de potentiële doelgroep mogelijkheden voor de sportverenigingen in Haarlemmermeer.

Structuur en organisatie

Ondanks de problemen die verenigingen ervaren met het werven en behoud van kader en de uitvoering van de taken in de verenigingen, beschikt vier vijfde van de verenigingen over voldoende vrijwilligers en bestuurlijk en technisch kader. Waarschijnlijk lukt het verenigingen steeds weer met de nodige inspanningen om hun kader op peil te houden. Drie op de tien verenigingen heeft vacatures op cruciale posities of te veel vacatures. Bij grote verenigingen speelt deze kaderproblematiek meer dan bij kleine verenigingen. De helft van de verenigingen is altijd op zoek naar nieuwe vrijwilligers en trainers. Het werven en behouden is en blijft een belangrijk aandachtspunt voor verenigingen. Dat blijkt ook uit de speerpunten van het beleid. Zonder vrijwilligers en technisch kader is er geen sportaanbod mogelijk bij sportverenigingen. Verenigingen zullen ook hier op zoek blijven naar mogelijkheden om vrijwilligers en bestuurlijk en technisch kader te binden aan de club. Vaak zien we dat het tekort aan vrijwilligers een belemmering vormt in het ontwikkelen van sportaanbod of een meer maatschappelijke functie in de omgeving van sportverenigingen. Mogelijk dat verenigingen met ondersteuning op dit punt, bijvoorbeeld met de inzet van buurtsportcoaches, dit wel kunnen realiseren. Ook slimme samenwerking met

bijvoorbeeld scholen, welzijnsorganisaties en bedrijven bij het opzetten en uitbreiden van sportaanbod kan mogelijkheden bieden voor de inzet van medewerkers, stagiaires en versterking van het clubkader.

Cultureel en sociaal kapitaal

Volgens de verenigingsbestuurders in Haarlemmermeer zit het met het cultureel en sociaal kapitaal in de verenigingen wel goed. In de vitaliteitsindex scoren de verenigingen op dit criterium dan ook het hoogst. Sfeer en cultuur van de vereniging zijn na leden, vrijwilligers en financiën een speerpunt in het kortetermijnbeleid van verenigingen. Bijna alle verenigingsbestuurders zijn van mening dat de meeste vrijwilligers het werk met veel plezier doen en dat de leden goed geïnformeerd worden over het reilen en zeilen in de club. Ook bestaat er, volgens hen, veelal een goede samenwerking tussen bestuur, commissies, vrijwilligers en andere betrokkenen bij de vereniging.

De opkomst bij trainingen is in veel verenigingen hoog maar de opkomst bij nevenactiviteiten lang niet altijd. De meeste verenigingen organiseren activiteiten gericht op het behoud van leden zoals sfeer verhogende activiteiten (kamp, feesten), verbetering van sportfaciliteiten en aandacht voor communicatie. Blijkbaar weten verenigingen daarmee lang niet altijd hun leden goed te bedienen aangezien men problemen ervaart met het werven en behouden van leden. Meer inzicht in wensen en behoeften van leden en potentiële leden zou verenigingen misschien kunnen helpen.

Een aantal verenigingen (30-40%) is ook expliciet bezig met normen en waarden, pedagogisch sportklimaat en sociale veiligheid op en om de club. Voor een derde van de verenigingen is dat een aandachtspunt voor de komende periode. In het kader van het landelijk programma Samen naar een Veilig Sportklimaat zijn activiteiten voor verenigingen ontwikkeld die aansluiten bij deze thema's en verenigingen kunnen ondersteunen.

Aanbod

De verenigingen zijn goed in staat hun wekelijks sportaanbod te organiseren. Een op de tien verenigingen geeft aan dat ze hier veel moeite mee hebben. Ook geeft twee derde van de verenigingen aan dat het sportaanbod wordt geëvalueerd en aangepast/vernieuwd. Dit zal dan met name betrekking hebben op het bestaande sportaanbod bij verenigingen. Verenigingen zijn minder actief in het introduceren van nieuw sportaanbod voor de eigen leden en voor nieuwe leden. In het kader van de ontwikkeling richting 'actieve sportvereniging' in Haarlemmermeer zouden verenigingen hiertoe mogelijk gestimuleerd en ondersteund kunnen worden. Met name op het ontwikkelen van sportaanbod of het betrekken van meer specifieke doelgroepen (bijvoorbeeld mensen met een beperking of ouderen) in de sport. Een derde van de verenigingen geeft aan dat ze ook specifieke groepen (minder validen, allochtonen, ouderen etc.) weet te trekken. Het zijn met name grote verenigingen die specifieke groepen bereiken. Zij hebben ook vaker leden met een beperking of chronische ziekte dan kleine verenigingen. Twee vijfde van de verenigingen heeft leden met een beperking of chronische ziekte. Dat is iets lager dan het landelijk gemiddelde. Gemiddeld is 13 procent van de verenigingsleden in Haarlemmermeer ouder dan 65 jaar en 22 procent 44 tot 65 jaar. Ook landelijk zien we dat het verenigingslidmaatschap afneemt naarmate de leeftijd stijgt. Sportaanbod voor specifieke groepen zoals ouderen en mensen met een beperking lijken mogelijkheden te bieden voor de verenigingen. Dit past alleen wanneer deze groepen ook voldoende aanwezig zijn en potentie hebben in de gemeente Haarlemmermeer.

Accommodatie

Minder dan de helft van de verenigingen heeft het idee dat ze komende jaren nog vooruit kunnen met (het aantal beschikbare uren in) de huidige accommodatie/sportvoorziening op de huidige locatie. Binnensportverenigingen zijn dit vaker van mening dan de verenigingen voor buitensport. Daar lijkt een

punt van zorg te zitten in Haarlemmermeer hoewel verenigingen dat zelf niet als belangrijkste knelpunt ervaren. Mogelijk omdat verenigingen voor hun accommodatievoorziening vaak afhankelijk zijn van de gemeente of commerciële exploitant en daarmee niet zelf in de gelegenheid zijn om knelpunten op te lossen. Verenigingen (47%) kunnen lang niet altijd beschikken over de accommodatie, sportvoorziening conform hun behoefte. Het zijn met name de binnensportverenigingen en de verenigingen zonder eigen accommodatie die daarmee te maken hebben. De verenigingen zijn verdeeld over de kwaliteit van de accommodaties. De helft van de verenigingen geeft aan dat de accommodatie in goede staat is. Zaken als financiering, huur, onderhoud, beheer, exploitatie en privatisering van de accommodatie of clubhuis verlopen veelal naar wens volgens de verenigingen. De vraag is of het huidige aanbod aan accommodaties/sportvoorzieningen in Haarlemmermeer aansluit bij de huidige behoefte maar vooral ook bij de toekomstige behoefte van verenigingen en sporters. Het is aan te raden om meer inzicht te verkrijgen in de huidige en toekomstige behoefte aan binnen- en buitensportaccommodaties in de gemeente.

Financiën

De helft van de verenigingen (52%) bestempelt de financiële positie van de club als (zeer) gezond. Dit is iets lager dan het landelijke cijfer (65%). Er is een vrij grote groep verenigingen (41%) met een redelijke financiële positie. Dat is een kwetsbare groep. Het is vaak moeilijk om de financiën op orde te krijgen of die redelijk te handhaven. Iets minder dan de helft (45%) van de verenigingen heeft jaarlijks een positief financieel resultaat. Er is weinig ruimte in de begroting van de verenigingen om onvoorziene uitgaven op te vangen of reserves voor (onverwacht) onderhoud op te bouwen. Verenigingsbestuurders zijn vrij optimistisch van aard en weten steeds weer de eindjes aan elkaar te knopen maar de financiële rek bij de verenigingen lijkt er bijna uit te zijn. Verenigingen zijn ook vaak voor een groot deel afhankelijk van een inkomstenbron zoals de contributie van leden. Meer spreiding over inkomstenbronnen zou wenselijk zijn maar dat is niet voor alle verenigingen mogelijk. Gezien de zorgen om het ledental (en daarmee ook de inkomsten) en problemen om de begroting sluitend te houden, zullen de financiën de komende jaren hoog op de agenda staan bij de verenigingen. Zeker ook gezien een eventuele andere inzet van middelen voor de sport of bezuinigingen van de gemeente de komende jaren. Een aanpassing van tarieven treft met name de verenigingen die accommodatie(s) huren. Een verhoging zal direct merkbaar zijn in het sluitend houden van de begroting en in de financiële positie van deze verenigingen. Wijziging in het subsidiestelsel heeft waarschijnlijk minder (ernstige) gevolgen voor verenigingen. Het wegvallen van subsidie(s) drukt minder zwaar op de begroting dan een tariefsverhoging. Mogelijk worden verenigingen ook gestimuleerd om bepaalde activiteiten te (blijven of gaan) organiseren, als een mogelijkheid voor subsidie blijft bestaan.

Maatschappelijke activiteit en intentie

De verenigingen in Haarlemmermeer zijn behoorlijk maatschappelijk actief en hebben een positieve houding ten aanzien van maatschappelijke activiteiten in de vereniging. Zeker in vergelijking met andere gemeenten waar vergelijkbare gegevens zijn verzameld.

De meeste verenigingen (89%) werken samen met een of meer andere organisaties. Dit is vergelijkbaar met het landelijk beeld. De meeste verenigingen werken samen met Sportservice Haarlemmermeer. Naast de reguliere, traditionele samenwerkingspartners zoals andere sportverenigingen, de gemeente, sportservice en de sportbond werken ook relatief veel verenigingen samen met andere organisaties als school, Jeugdsportfonds/stichting Leergeld, bedrijven, na- en buitenschoolse opvang en buurt- en welzijnsorganisaties. Ook is er bij veel verenigingen die nog niet met deze organisaties samenwerken belangstelling om dit wel te doen (met name met bedrijven, buurt- en welzijnsorganisaties, Belangengroep Gehandicapten Haarlemmermeer).

Ook is twee derde van de sportverenigingen betrokken bij een of meer projecten, activiteiten met een meer maatschappelijke insteek zoals de JeugdSportpas, SportFair, regeling combinatiefunctionarissen, maatschappelijke stage en de Sportimpuls. Verenigingen (69%) hebben ook veel belangstelling om bij dit soort activiteiten/projecten betrokken te blijven of te worden. .

Verenigingen (30-40%) zijn momenteel actief op de thema's normen en waarden/pedagogische klimaat en sociale veiligheid en in mindere mate op thema's als sportstimulering, gezondheid en activiteiten voor kwetsbare groepen. Verenigingen hebben voor de komende jaren met name belangstelling voor activiteiten op het gebied van duurzaamheid, normen en waarden, gezondheid en sportstimulering.

De wens om (meer) samen te werken met andere organisaties, de belangstelling van verenigingen voor deelname aan meer maatschappelijke projecten/activiteiten of thema's vormen allemaal aanknopingspunten voor de ontwikkeling van meer 'actieve sportverenigingen' in Haarlemmermeer die oog hebben voor de directe omgeving en hun maatschappelijke positie. Enige stimulans en ondersteuning is wenselijk, omdat verenigingen lang niet altijd in staat of in de gelegenheid zijn om dit zelf aan te pakken. Doordat veel verenigingen samenwerken met Sportservice Haarlemmermeer, lijkt deze organisatie geschikt om de sportverenigingen in Haarlemmermeer te bereiken en te ondersteunen, bijvoorbeeld in het stimuleren en versterken van de maatschappelijke rol van verenigingen die dat ambiëren.

Vitaliteit en maatschappelijke functie

De vitaliteit van de sportvereniging is gedefinieerd als de organisatiekracht van de sportvereniging, de mate waarin de vereniging in staat is haar sportaanbod te organiseren voor haar (potentiële) leden. Conform de vitaliteitsindex van Haarlemmermeer bestaande uit de vijf criteria: visie/strategie, structuur/organisatie, cultureel en sociaal kapitaal, aanbod, financiën en accommodatie is drie vijfde van de sportverenigingen vitaal (46%) tot zeer vitaal (13%). De verenigingen scoren het hoogst op de criteria cultureel en sociaal kapitaal, visie/strategie en structuur en organisatie. Om verenigingen vitaal te houden of vitaler te laten worden zal de meeste aandacht uitgaan naar het aanbod (ontwikkeling en vernieuwing van het sportaanbod), de accommodatievoorziening (aanpassing aan huidige en toekomstige behoefte) en financiën (het op peil houden van de inkomsten en reductie van de kosten). Dit zijn de vitaliteitscriteria waar de verenigingen het minst op scoren. Het is ook van belang de andere vitaliteitscriteria op peil te houden. Dat zijn de criteria waarin verenigingen zelf problemen ervaren en die veel aandacht hebben van verenigingen, dit betreft met name werving en behoud van leden en vrijwilligers/kader.

Conform de index maatschappelijke functie vervult twee derde van de sportverenigingen in Haarlemmermeer een maatschappelijke functie. Deze verenigingen zijn maatschappelijk actief op meerdere thema's en hebben plannen voor (meer) maatschappelijke activiteiten of een positieve houding ten aanzien van een bredere maatschappelijke functie. Op beide onderliggende criteria, maatschappelijke activiteit en maatschappelijke intentie wordt hoog gescoord. Door gericht met verenigingen te werken aan de ambities, plannen en voornemens van verenigingen zal de maatschappelijke functie van verenigingen verder versterkt kunnen worden in Haarlemmermeer. Verenigingen zien vooral mogelijkheden in samenwerking met andere organisaties, deelname aan maatschappelijke projecten en het werken aan maatschappelijke thema's als duurzaamheid, gezondheid en sportstimulering. Verenigingen zien nog weinig mogelijkheden voor het betrekken van speciale of kwetsbare groepen bij hun verenigingen. Hierbij en bij het uitwerken van de maatschappelijke thema's is enige stimulans of ondersteuning wenselijk. Dit zijn vaak aandachtspunten bij verenigingen die nog omgezet moeten worden naar daadwerkelijke plannen. Grote verenigingen,

verenigingen met eigen accommodatie en de buitensportverenigingen vervullen vaker een maatschappelijke functie of hebben vaker de ambitie die te vervullen in vergelijking met de andere verenigingen. Om de maatschappelijke rol van sportverenigingen in de gemeente verder vorm te geven bieden deze verenigingen in eerste instantie de beste mogelijkheden. Dat neemt niet weg dat ook kleine verenigingen en verenigingen zonder eigen accommodatie maatschappelijke ambities hebben of maatschappelijk actief zijn. De mogelijkheden en ambities van de vereniging maar ook de context, de omgeving waarin de vereniging actief is, bepalen mede de mate waarin de vereniging maatschappelijk actief is of kan zijn. Kennis van de omgevingsmogelijkheden en het inzicht in de mogelijkheden en ambities van verenigingen (op basis van deze monitor) maakt gerichte ondersteuning of sturing op samenwerkingsmogelijkheden en verbinding van partijen mogelijk, bijvoorbeeld door Sportservice Haarlemmermeer.

In totaal wordt twee vijfde van de verenigingen in Haarlemmermeer beschouwd als vitaal maatschappelijk. Dit zijn verenigingen die zowel (voldoende tot goed) vitaal zijn en (voldoende tot goed) een maatschappelijke functie vervullen. Dit zouden de 'actieve sportverenigingen' in Haarlemmermeer kunnen zijn. Voor deze verenigingen is het van belang om hun organisatie en activiteiten op orde te (kunnen) houden zodat ze vitaal maatschappelijk blijven.

Een vijfde van de verenigingen valt in het segment 'kwetsbare verenigingen'. Dit zijn verenigingen die op beide indexen matig tot onvoldoende scoren. Deze verenigingen ondervinden de nodige problemen in de organisatie van hun sportaanbod en hebben niet of nauwelijks oog voor een meer maatschappelijke functie.

De segmenten vitale verenigingen (18%) en maatschappelijke verenigingen (24%) lijken de meeste mogelijkheden te bieden om verenigingen te stimuleren en ondersteunen in de richting van een meer maatschappelijke functie in Haarlemmermeer. Vitale verenigingen zijn goed georganiseerd maar hebben nog weinig oog voor een meer maatschappelijke functie. Maatschappelijke verenigingen vervullen een maatschappelijke functie maar hebben minder organisatiekracht.

Sportservice Haarlemmermeer is bekend met de indeling van de verenigingen in de segmenten. Op deze manier wordt het mogelijk om verenigingen gericht te ondersteunen, te adviseren of te verbinden met elkaar en andere partijen, om verenigingen in hun organisatie en/of maatschappelijke functie te versterken die past bij de ontwikkelingen en het beleid in Haarlemmermeer.

Bijlage I Responsoverzicht

Tabel BI.1. Responsanalyse op basis van gegevens van de gemeente Haarlemmermeer, grootte vereniging

	Populatie		Responsgroep	
	Aantal	Percentage	Aantal	Percentage
Klein (≤ 100 leden)	89	51	42	44
Middel (101-250 leden)	20	11	12	13
Groot (> 250 leden)	66	38	42	44
Totaal	175	100	96	100

Tabel BI.2. Responsanalyse op basis van gegevens van de gemeente Haarlemmermeer, binnen-/buitensport

	Populatie		Responsgroep	
	Aantal	Percentage	Aantal	Percentage
Binnensport	102	58	48	50
Binnensport en buitensport	27	15	16	17
Buitensport	46	26	32	33
Totaal	175	100	96	100

Bijlage II Achtergrondkenmerken verenigingen

Tabel BII.1 Totaal aantal leden en donateurs (conform opgave verenigingen)

	2014	
	Aantal	Percentage
Klein (≤ 100 leden)	36	38
Middel (101-250 leden)	23	24
Groot (> 250 leden)	37	39
Totaal	96	100

Tabel BII.2. Bezit eigen accommodatie

	2014	
	Aantal	Percentage
Eigen accommodatie*	61	64
Geen eigen accommodatie	35	36
Totaal	96	100

*inclusief verenigingen die de accommodatie delen met een of meer andere clubs

Tabel BII.3. Bezit eigen kantine

	2014	
	Aantal	Percentage
Eigen kantine*	53	55
Geen eigen kantine	43	45
Totaal	96	100

*inclusief verenigingen die de kantine delen met een of meer andere clubs

Tabel BII.4. Binnen-/buitensport (conform opgave verenigingen)**

	2014	
	Aantal	Percentage
Binnensport	39	46
Buitensport*	45	54
Totaal	84	100

*inclusief verenigingen waarvan de kernsport zowel binnen- als buitensport is (bijv. korfbal).

** exclusief omnisportverenigingen

Tabel BII.5. Soort sport*

	2014	
	Aantal	Percentage
Team	28	33
Semi-individueel	34	40
Individueel	23	27
Totaal	96	100

*exclusief omnisportverenigingen die zowel team- als (semi-)individuele sporten aanbieden.

Herculesplein 269 | 3584 AA Utrecht | Postbus 85445 | 3508 AK Utrecht
T +31 (0)30 721 02 20 | info@mulierinstituut.nl | www.mulierinstituut.nl